

PREVENTIVNÍ PROGRAM ŠKOLY

ZŠ A MŠ MARKVARTICE

ŠKOLNÍ ROK: 2021/22

Markvartice 197, Markvartice, 407 42

Tel.: 412 585 286

727 474 774

E-mail: info@zsamarkvartice.cz

Web: www.zsamsmarkvartice.cz

Preventivní program školy je průběžně aktualizován a přizpůsobován v průběhu školního roku.

Zpracovaly: Mgr. Lenka Šikýřová, metodik primární prevence, Mgr. Zdeňka Fliegerová, výchovný poradce

Základní škola a Mateřská škola Markvartice

Charakteristika školy	4
1. Vedení školy	5
2. Východiska pro tvorbu PPŠ	6
3. Soubor aktivit a cílů	7
3.1 Mladší školní věk: 6-12 let (1. st. ZŠ).....	7
3.2 Starší školní věk: 12-15 let (2. st. ZŠ)	7
3.3 Aktivity pro rodiče a veřejnost	8
3.4 Aktivity pro pedagogy.....	9
3.5 Časový harmonogram metodika PP pro šk. rok 2019/20	9
4. Časový harmonogram školních akcí	11
4.1 Základní škola	11
5. Pravidla pro řešení neomluvené absence	11
6. Pravidla postupu řešení problémového chování žáků:	14
7. PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ VE ŠKOLE	16
7.1 Cíl programu	16
7.2 Zákonná opatření	17
7.3 Komponenty programu.....	19
7.4 Scénář pro obyčejnou počáteční šikanu.....	20
7.5 Scénář první pomoci pro neobvyklou počáteční šikanu	24
7.6 Základní krizový scénář pro výbuch pokročilé šikany – poplachový plán pro tzv. Školní lynčování	24
7.7 Celková léčba pro třetí stadium šikanování s běžnou i komplikovanou formou	25
8. Návykové látky a alkohol	27
8.1 Kouření tabákových výrobků	27

Základní škola a Mateřská škola Markvartice

8.2	Alkohol ve škole	27
8.3	Omamné a psychotropní látky ve škole	28
9.	vzory	29
9.1	Vzor Výzva k jednání	29
9.2	Vzor Záznam z jednání o absenci/výchovných problémech	30
9.3	Vzor Výzva k jednání VK	32
9.4	Vzor Záznam z jednání VK	33
9.5	Vzor Karta včasné intervence	35
9.6	Vzor Krizový plán pro prevenci vzniku krizových situací	36
10.	PŘÍLOHA Č.1	39
10.1	Charakteristika šikanování	39
10.2	Bezpečné prostředí ve škole: jak předcházet šikaně	41
10.3	Základní postup v řešení šikany	42
10.4	Nápravná opatření	44
10.5	Odpovědnost rodičů a komunikace školy s rodiči	45
10.6	Šikana zaměřená na učitele: jak ji předcházet a jak ji řešit	46
10.7	Právní odpovědnost školy	49
11.	PŘÍLOHA Č. 2	51
11.1	Charakteristika šikanování	51
11.2	Odpovědnost pedagogických pracovníků	53
11.3	Prevence v šikanování	54
11.4	Postupy řešení šikanování	55
11.5	Spolupráce s rodiči	56
12.	PŘÍLOHA Č. 3	58
12.1	Literatura pro oblast školního šikanování	58
12.2	Webové stránky s tematikou školní šikany a kyberšikany	59

Základní škola a Mateřská škola Markvartice

12.3	Kontakty	59
13.	PŘÍLOHA Č.4	60
13.1	Plán dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků	60
13.2	Organizační zajištění dalšího vzdělávání ve škole.....	61
14.	PŘÍLOHA Č.5	63
14.1	Informace pro žáky - šikanování.....	63
15.	PŘÍLOHA Č. 6	65
15.1	Informační leták pro žáky ZŠ a pro studenty SŠ.....	65
16.	PŘÍLOHA Č. 7	67
16.1	Informace pro rodiče - šikanování	67
16.2	Podoby šikany:.....	67
16.3	Postup rodičů při podezření na šikanování	68
16.4	Možné příznaky šikanování:	69
17.	PŘÍLOHA Č. 8	70
17.1	Policie šetření a výslech žáků.....	70

CHARAKTERISTIKA ŠKOLY

Mateřská i základní škola leží v Markvarticích u Děčína. Ve školce fungují dvě oddělení a na škole fungují běžné třídy od 1. do 9. ročníku. Mateřská škola se nachází ve vzdálenosti cca 1,5 km od základní školy. Třídy 1. až 4. ročníku a družina jsou umístěny v jiné budově než třídy 5. a 9. ročníku a vedení školy. V dalších budovách je školní jídelna, dílny pro výuku praktických činností, výtvarný ateliér a tělocvična. Většina učeben je vybavena interaktivními tabulemi. Školní družina a menší děti mají k dispozici dětské hřiště vybavené prolézačkami a altánem pro venkovní výuku.

1. VEDENÍ ŠKOLY

Ředitelka školy: Mgr. Magda Petrášková
Zástupce ředitelky: Mgr. Martin Drahoš
Výchovný a kariérní poradce: Mgr. Zdeňka Fliegerová
Metodik primární prevence: Mgr. Lenka Šikýřová

Za realizaci Preventivního programu školy (dále jen PPŠ) zodpovídá školní metodik prevence, který koordinuje práci jednotlivých učitelů a externích spolupracovníků. Školní metodik se podílí na analýze současného stavu a zároveň na řešení jednotlivých problémů ve spolupráci s výchovným poradcem a vedením školy. O průběhu naplňování PPŠ informuje vedení školy a spolu s ním pravidelně vyhodnocuje aktuální situaci ve škole.

Hlavní podíl na dalším rozvíjení znalostí a dovedností související s prevencí sociálně patologických jevů spočívá v samostudiu všech učitelů školy a školního metodika prevence. Pro pedagogy podílející se na realizaci PPŠ je metodickým pomocníkem školní metodik prevence, který pro ně vyhledává nové informace a podněty. Další vzdělávání je odvislé od aktuální nabídky. Plán je průběžně konzultován s vedením školy.

2. VÝCHODISKA PRO TVORBU PPŠ

Pro tvorbu PPŠ byly využity aktuálně platná legislativa a metodické pokyny MŠMT – Školský zákon, Zákon č. 379/2005 o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, Vyhláška 317/2005 o DVPP, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, Zákon 563/2004 o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, Vyhláška 72/2005 v platném znění o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, Zákon 167/1998 o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, Metodický pokyn MŠMT k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a mládeže ve školách a školských zařízeních (Č. j. 20 006/2007-51), Metodický pokyn MŠMT k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních (Č. j. MSMT – 22294/2013-1), Metodický pokyn MŠMT k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance (Č. j. 14 423/99-22), Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví č. j.: 10194/2002-14), Pravidla pro rodiče a děti k bezpečnějšímu užívání internetu (č. j. 11691/2004-24), Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných MŠMT (č. j. 37014/2005, Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2013-2018, manuál © Společně k bezpečí, 2015 Michaela Veselá Kateřina Pospíšilová

3. SOUBOR AKTIVIT A CÍLŮ

3.1 Mladší školní věk: 6-12 let (1. st. ZŠ)

Náplň primární prevence v tomto období:

- osvojování a upevňování základních návyků (hygiena, životospráva, sdělení základních informací z oblasti prevence experimentování s alkoholem a cigaretami), rozvíjení sociální dovednosti
- navozování příznivého klimatu ve třídě
- zaměření pozornosti na časnou intervenci pro žáky s možnými SVP (PLPP)
- všestranný rozvoj osobnosti žáka
- ekologická výchova, návštěvy filmových a divadelních představení, koncertů, besed apod.
- účast v soutěžích výtvarných, sportovních, zdravotnických, dopravních dle volby a výběru vyučujících
- ekologická výchova (např. třídění odpadu, sběr papíru)

Žáci se naučí:

- definovat rodinu jako zázemí a útočiště
- zvládat rozdíly v komunikaci s dětmi a dospělými
- mít základní sociální dovednosti
- umět se chránit před cizími lidmi
- mít základní zdravotní návyky
- umět si správně zorganizovat svůj volný čas
- umět rozlišit léky a návykové látky
- znát přesné informace o alkoholu, tabáku a dalších návykových látkách
- znát následky užívání návykových látek
- umět odmítat ubližování, šikanu

3.2 Starší školní věk: 12-15 let (2. st. ZŠ)

Náplň primární prevence v tomto období:

- výchova k odpovědnosti za zdraví své i ostatních – vytváření eticky hodnotných postojů a způsobů chování
- zaměření pozornosti na projekty prevence drogových závislostí, konzumace alkoholu, vandalismu, rasismu, násilí, komerčního sexuálního zneužívání apod.
- věnovat zvýšenou pozornost prevenci kouření

Základní škola a Mateřská škola Markvartice

- dovednost volby správné životosprávy (poruchy příjmu potravy: mentální anorexie a bulimie)
- organizování akcí směřujících k oživení klimatu ve škole a zpříjemnění školního prostředí (tematické dny, sportovní akce, třídní akce, akce pro žáky 1. stupně atd.)
- účast v literárních, vzdělávacích, sportovních a jiných soutěžích dle uvážení vyučujících
- ekologická výchova (např. třídění odpadu, sběr papíru)

Žáci se naučí:

- umět pojmenovat základní návykové látky
- znát jejich účinky na lidský organizmus
- orientovat se v problematice závislosti
- znát základní právní normy
- vědět, kde jsou kontaktní místa pro danou problematiku
- správně se rozhodovat, odmítat
- zaujímat zdravé životní postoje
- orientovat se v problematice sexuální výchovy
- umět bránit se různým formám násilí, vědět, kde hledat pomoc

Metodami a formami realizace primární prevence jsou:

- práce učitele: s tématy z oblasti prevence se pracuje v předmětech občanská výchova, výchova ke zdraví, přírodopis, chemie, dějepis, český jazyk a literatura (k práci s tématy lze využít metod výkladu, samostatné práce, práce s médii, projektové vyučování, skupinová práce, dramatizace, práce s materiálem, besed, přednášek)
- přednášky mimoškolních organizací – dle aktuální nabídky
- kulturní programy – divadlo, kino, knihovna dle aktuální nabídky
- pořádání akcí pro mladší spolužáky
- sportovní akce
- komunikace s rodiči

3.3 Aktivity pro rodiče a veřejnost

- seznámení rodičů s PPŠ v rámci třídních schůzek
- seznámení rodičů s jejich povinnostmi při omlouvání žáků (třídní schůzky)
- pravidelné konzultace s rodiči žáků s výukovými či výchovnými problémy
- nabídka propagačních materiálů k prevenci rizikového chování
- seznámení rodičů s postupem školy v případě výchovných i jiných problémů žáků
- poučení o šikaně, definice pojmu, varovné signály pro rodiče, co dělat
- zapojení rodičů do aktivit zaměřených na prevenci

3.4 Aktivity pro pedagogy

- informovat kolegy na pravidelných poradách nebo prostřednictvím školních e-mailových schránek o novinkách v oblasti sociálně-patologických jevů
- zajištění přednášek odborníků z oblasti prevence nebo psychologie podle zájmu vedení školy nebo sboru
- zajištění literatury v oblasti sociálně-patologických jevů
- umístění manuálů k řešení problémů v PPŠ
- informační nástěnka pro pedagogy ve sborovně školy

3.5 Časový harmonogram metodika PP

Září:

- příprava PPŠ
- poskytování informací a podpory tř. učitelům v oblasti primární prevence
- stanovení konzultačních hodin metodika primární prevence
- konzultace s výchovným poradcem, zástupcem ředitele školy, první schůzka ŠPP, koordinace práce v průběhu školního roku, rozdělení kompetencí a úkolů
- Hravě o prevenci, upřesnění termínů pro jednotlivé ročníky

Říjen:

- účast na poradě metodiků primární prevence
- aktuální informace pro pedagogy na třídní schůzky
- doplnění materiálů pro pedagogy a rodiče
- seznámení pedagogů se závěry, doporučeními a obsahem porady pro metodiky PP

Listopad:

- komunikace s pedagogy, žáky, rodiči podle potřeby
- Cesta labyrintem města pro 5. ročník

Prosinec:

- spolupráce se SZŠ – přihláška do kurzu 1. pomoci pro 9. ročník
- komunikace s pedagogy, žáky rodiči podle potřeby
- Cesta labyrintem města pro 6. ročník

Leden:

- konzultace s pedagogy o aktuálních problémech v rámci pololetní pedagogické rady
- komunikace s pedagogy, žáky, rodiči podle potřeby

Základní škola a Mateřská škola Markvartice

- Cesta labyrintem města pro 7. ročník

Únor:

- přednáška o drogové problematice pro žáky 8. ročníku – Mgr. Oplt, ZZS Ústeckého kraje
- komunikace s pedagogy, žáky, rodiči podle potřeby
- zpracování žádosti pro dotační program Ústeckého kraje Prevence rizikového chování v Ústeckém kraji v roce 2021

Březen:

- komunikace s pedagogy, žáky, rodiči podle potřeby
- Cesta labyrintem města pro 8. ročník

Duben:

- konzultace s pedagogy o aktuálních problémech v rámci pedagogické rady
- Cesta labyrintem města pro 9. ročník

Květen:

- komunikace s pedagogy, žáky, rodiči podle potřeby
- dotazníková akce – mapování plnění PPŠ

Červen:

- vyhodnocení plnění a efektivity PPŠ

Celoročně:

- evidence akcí s preventivní tematikou (přehled preventivních aktivit externistů, přehled volnočasových aktivit žáků)
- vedení Deníku školního metodika prevence (záznamy aktivit, veškeré činnosti, průběhy jednání), přípravy na metodická vedení učitelů (návody pro ostatní učitele k řešení nejruznějších situací)

Metodik primární prevence je celý šk. rok přítomen ve svých konzultačních hodinách, je k dispozici vyučujícím i rodičům formou e-mailu. Celoročně pomáhá tř. učitelům s řešením výchovných problémů jejich žáků, v případě potřeby se účastní výchovných komisí. Komunikuje s výchovným poradcem, vede preventivní tým, společně řeší případy záškoláctví, šikany, problémů s chováním. Vede databázi dostupných poradenských zařízení a dalších institucí, sleduje změny v právních předpisech týkajících se problematiky poradenství ve škole a v případě nutnosti s nimi seznamuje ostatní pedagogické pracovníky, vzdělává se v nových trendech v oblasti výzkumu a prevence sociálně-patologických jevů, informuje o nich v rámci vnitřních školení.

4. ČASOVÝ HARMONOGRAM ŠKOLNÍCH AKCÍ

Pozn. Plán akcí pro žáky, pedagogy, rodiče i veřejnost je pro letošní školní rok významně omezen vzhledem k doporučením ministerstva školství v manuálu PROVOZ ŠKOL A ŠKOLSKÝCH ZAŘÍZENÍ VE ŠKOLNÍM ROCE 2021/22 VZHLEDEM KE COVID-19. Aktivita primární prevence zajišťují především TU ve spolupráci s metodikem prevence – upevňování vztahů mezi žáky, zdravý životní styl.

4.1 Základní škola

Září:

- průběžné zařazování témat PP do výuky
- zahájení spolupráce 9. a 1. ročníku – uvedení do školy

Říjen:

- zahájení činnosti zájmových útvarů
- průběžné zařazování témat PP do výuky

Listopad:

- Cesta labyrintem města pro 5. ročník
- průběžné zařazování témat PP do výuky

Prosinec:

- průběžné zařazování témat PP do výuky
- Čert a Mikuláš pro žáky 1. stupně – organizují žáci 9. ročníku
- Cesta labyrintem města pro 6. ročník

Leden:

- kurz 1. pomoci na SZŠ pro 9. ročník
- průběžné zařazování témat PP do výuky
- Cesta labyrintem města pro 7. ročník

Únor:

- přednáška o drogové problematice pro žáky 8. ročníku – Mgr. Oplt, ZZS Ústeckého kraje
- průběžné zařazování témat PP do výuky

Březen:

- průběžné zařazování témat PP do výuky
- Cesta labyrintem města pro 8. ročník

Duben:

- průběžné zařazování témat PP do výuky
- Cesta labyrintem města pro 9. ročník

Květen:

- průběžné zařazování témat PP do výuky
- ukončení činnosti zájmových útvarů
- cyklokurz Přírodní laboratoř: 6. – 7. ročník

Červen:

- průběžné zařazování témat PP do výuky
- loučení prvňáků s devátáky
- slavnostní rozloučení s žáky 9. ročníku (spolupráce s obcí)
- školní výlety

5. PRAVIDLA PRO ŘEŠENÍ NEOMLUVENÉ ABSENCE

Zpracováno podle: Metodický návod pro školy k postihu záškoláctví vypracovaný po dohodě účastníků semináře Trestná činnost a záškoláctví nezletilých dětí, pořádaného Komisí pro sociálně-právní ochranu dětí Magistrátu města Děčín, dne 20. října 2011, za účelem sjednocení postupu při sledování, nahlašování a postihu záškoláctví.

1. krok – Neomluvená absence do 10 hodin

- třídní učitel tuto skutečnost neprodleně oznámí výchovnému poradci
- třídní učitel prokazatelným způsobem (dopisem, zápisem v ŽK...) pozve rodiče k jednání (vzor viz příloha č. 1) a tuto skutečnost projedná, zdůrazní povinnost zákonného zástupce týkající se omlouvání podle šk. řádu,
- učiní z tohoto jednání zápis (vzor viz příloha č. 2), doplněný stanoviskem výchovného poradce, resp. školního metodika prevence, opatří jej podpisem zák. zástupce a založí do katalogového listu
- rodič zápis podepíše, obdrží kopii, skutečnost, že rodič odmítne podepsat nebo převzít, bude součástí zápisu, je dobré v tomto případě přizvat svědka (dalšího pedagoga, vých. poradce apod.)

2. krok – Neomluvená absence 11 až 19 hodin

- třídní učitel tuto skutečnost neprodleně oznámí výchovnému poradci
- rodiče jsou prokazatelně (dopisem, zápisem v ŽK...) pozváni na výchovnou komisi se zástupcem OSPODu (vzor viz příloha č. 3), kde se celá záležitost projedná
- z této komise je pořízen další zápis (vzor viz příloha č. 4), který je nutno opatřit podpisem zák. zástupce a založit do katalogového listu dítěte, zákonný zástupce obdrží kopii zápisu

3. krok – Neomluvená absence nad 20 hodin

- ředitel školy zašle bezodkladně oznámení o pokračujícím záškoláctví s náležitou dokumentací přestupkové komisi MM Děčín. Pokud se bude záškoláctví v průběhu školního roku opakovat a všechny výše zmíněné kroky již byly provedeny nebo jednorázově neomluvená absence přesáhne hranici 20 hodin, zašle škola Policii ČR trestní oznámení pro podezření spáchání trestného činu ohrožování výchovy mládeže. Zároveň o tomto kroku informuje OSPOD Děčín.

6. PRAVIDLA POSTUPU ŘEŠENÍ PROBLÉMOVÉHO CHOVÁNÍ ŽÁKŮ:

Jednotlivé body jsou seřazeny jako sled logických kroků, které následují od prvního setkání s problémovým chováním. Je nutné postupovat od jeho začátku a žádný krok nepřeskočit. Každý bod osnovy je ukončen otázkou – pokud na ni lze odpovědět kladně, problém byl pravděpodobně momentálně vyřešen. Při řešení výchovných přestupků bude zohledněna odborná diagnostika lékařů (neurolog, psycholog, psychiatr a doporučení školského poradenského zařízení – PPP, SPC, v případech dg. poruchy chování).

1) Vyučující má problém se žákem během své hodiny:

a) Problém se objevil prvně – důležité při řešení konfliktu je zachovat si při vzniklé problémové situaci nadhled, sebevědomí a řešit vše klidně, ale důsledně. Využít pestrou a pokud možno systematickou škálu výchovných opatření. Samozřejmě je vhodné si s kolegy o problémovém chování žáka promluvit, ulevit stresu a relaxovat.

Otázka: Vyřešila se situace, nedošlo k jejímu opakování?

b) Problém se objevil opakovaně – při opakovaném problémovém chování je nutné informovat třídního učitele, který osloví ostatní vyučující své třídy a zjistí, zda se stejný typ problémového chování u daného žáka objevuje i v jiných hodinách.

Třídní učitel:

c) Poskytne kvalifikovanou radu – většinou daného žáka nejlépe zná a ví, co na něj platí, jaké situace vyvolávají jeho konfliktní či jinak problémové chování. Založí žákovi Kartu včasné intervence (viz příloha), kde popíše daný problém, informuje rodiče, navrhne řešení. Žákovi může být uděleno NTU.

Otázka: Vyřešila se situace, zlepšilo se chování žáka v hodinách, pomohla mi konzultace s třídním učitelem?

d) Jedná se zákonnými zástupci – za přítomnosti vyučujícího (příp. vyučujících), kde k problémovému chování žáka dochází. Rodiče jsou seznámeni s problémovým chováním žáka a opatřeními, která vyučující v hodinách přijali, aby mu předešli. Rodiče jsou upozorněni na další opatření při opakování problémového chování u žáka. Z jednání je pořízen zápis – Karta včasné intervence (viz příloha), kde TU popíše daný problém, navrhne řešení ve spolupráci s rodiči.

Žákovi musí být uděleno NTU, nebo DTU. O problému je informován VP, ŠMP anebo zástupce ředitele.

Pozn.: Karta včasné intervence obsahuje opatření školy, která byla a budou provedena, domácí opatření, která mohou škole při řešení problémového chování u daného žáka pomoci. K takovému jednání může dojít i vícekrát. Při jednání je vhodné domluvit kontrolní pravidelné schůzky. Jednání neodkládat, rodiče na schůzku pozvat co nejdříve. TU by posoudil vhodnost přítomnosti dítěte na těchto jednáních.

Základní škola a Mateřská škola Markvartice

Otázka: Vyřešilo jednání s rodiči problém, došlo ke zlepšení chování, či snížení frekvence problémového chování, fungují dohodnutá opatření?

2) Vyučující má opakovaně vážné problémy se žakovým chováním během své hodiny, žák svým chováním opakovaně a hrubě narušuje výuku:

a) Informovat VP nebo ŠMP, protože třídní učitel situaci nedořešil, možná nejsou přijata vhodná nápravná opatření, žák nemá kázeňský postih, i když si vyučující opakovaně na žáka stěžoval. Nebo třídní učitel už situaci vyřešit sám nedokáže.

- Výchovný poradce, resp. ŠMP zjistí okolnosti, které k situaci vedly.
- Výchovný poradce, resp. ŠMP ve spolupráci s třídním učitelem řeší problémové chování žáka podle osnovy – bod 1b.

3) Více vyučujících má opakovaně vážné problémy s chováním žáka – během výuky, o přestávkách:

a) Výchovná komise se žákem a se zákonnými zástupci – za přítomnosti třídního učitele, VP nebo ŠMP a (zástupce) ředitele. Rodiče jsou seznámeni s problémovým chováním žáka a opatřeními, která vyučující v hodinách přijali, aby mu předešli. Rodiče jsou upozorněni na další opatření (ETOP, snížený stupeň z chování atp.). Z jednání je pořízen zápis. O problému je informován ředitel školy.

Otázka: Vyřešilo jednání s rodiči a následná výchovná opatření problém, došlo ke zlepšení chování, či snížení frekvence problémového chování, fungují dohodnutá opatření?

4) Více vyučujících má opakovaně vážné problémy s chováním žáka – proběhla výchovná komise:

a) Návrh na zařazení žáka do ETOPu – nedošlo ke změně v chování, nebo nebyla dostatečná

Jednání se zákonnými zástupci – rodičům je navrženo zařazení žáka do ETOPu, je jim nabídnuta pomoc s řešením situace a domluveno datum, do kterého žák do péče ETOPu nastoupí.

VP, ŠMP pomáhají s vytipováním žáků, kteří jsou vhodnými adepty pro zařazení do ETOPu (ideální již 2. – 4. třída). V některých případech zařazení již ztrácí smysl.

b) Návrh na sníženou známku z chování – pokud nedošlo ke změně v chování, nebo nebyla dostatečná, navrhne třídní učitel na klasifikační poradě 2. nebo 3. stupeň z chování.

c) Výchovná komise se žákem a se zákonnými zástupci – za přítomnosti třídního učitele, VP nebo ŠMP, (zástupce) ředitele a pracovníka OSPODu. Rodiče jsou seznámeni s problémovým chováním žáka a opatřeními, která vyučující v hodinách přijali, aby mu předešli. Rodiče jsou upozorněni na sníženou známku z chování a je požadována návštěva ETOPu. Z jednání je pořízen zápis.

Otázka: Zlepšilo se chování žáka při ambulantním docházení do ETOPu, nebo by bylo vhodné navrhovat diagnostický pobyt; jaká další opatření a sankce je možné ve spolupráci s OSPODem použít?

7. PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ VE ŠKOLE

7.1 Cíl programu

Cílem programu je vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí. Důležité je zaměřit se na oblast komunikace a vztahů mezi žáky ve třídách, a to bez ohledu na to, zda tam k projevům šikany došlo či ne. Všichni pedagogičtí pracovníci musí vnímat vztahy mezi žáky a atmosféru v třídních kolektivech, kde působí, jako nedílnou a velmi důležitou součást své práce.

Šikanování se ve své zárodečné formě vyskytuje prakticky na všech školách. Pocit bezpečí každého jedince a jeho začlenění do třídního kolektivu je základní podmínkou vytváření produktivního prostředí a dobrého sociálního klimatu třídy a školy. Škola má povinnost předcházet všem náznakům násilí a šikanování. Šikanování v jakékoli formě a podobě nesmí být pracovníky školy akceptováno. Samotní pedagogičtí pracovníci nesmí svým jednáním s některými žáky a chováním vůči nim podněcovat zhoršování vztahů směřující k šikanování těchto žáků jejich spolužáky.

Definice šikanování

Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoučelností agrese. Podoby šikanování jsou:

1) Přímá šikana může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy), verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy); nebo neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zstrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek).

2) Nepřímá šikana má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická, nicméně v některých případech může být také třetí strana manipulována do situace, kdy má zapříčinit fyzické ublížení. Nefyzické formy nepřímé šikany pak mohou zahrnovat záměrnou ignoraci nebo izolování žáka nebo učitele rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace.

3) Jednou z nejčastějších forem šikany je také elektronická šikana, tj. kyberšikana, která může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, jako je youtube.com, spoluzaci.cz nebo facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhrůžných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhrůžné SMS nebo e-maily apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti. Pokud je oběť šikanována ve třídě, svědky pomluv, nadávek, posmívání a ztrapňování je max. několik desítek lidí. V prostředí internetu může být

svědkem (ale i útočníkem) stejného chování i několik desítek tisíc lidí. Kyberšikana bývá u dětí školního věku často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany. Je tedy důležité při řešení prověřit případné souvislosti s klasickou šikanou. Tedy pokud probíhá klasická šikana (např. nadávky, ponižování), je nutné zjistit situaci oběti v kyberprostoru (mobil, profil, chat apod.) a naopak. Škola se kyberšikanou zabývá vždy, když se o ní dozví. Základním úkolem musí být zmapování konkrétního případu, které škole pomůže rozhodnout se pro správný postup řešení

Šikanování má ve svých projevech velice různou podobu.

Mezi základní formy šikany patří:

- Verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana (součástí je i kyberšikana, děje se pomocí ICT technologií).
- Fyzická šikana, přímá a nepřímá (patří sem i krádeže a ničení majetku oběti).
- Smíšená šikana, kombinace verbální a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy apod.).

Za určitých okolností může šikanování přerůst až do forem skupinové trestné činnosti a v některých opravdu závažných případech může nabýt i rysy organizovaného zločinu.

7.2 Zákonná opatření

A) Odpovědnost

(1) Škola má jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování (sociálně patologických jevů). Z tohoto důvodu pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předchází, jeho projevy neprodleně řeší a každé jeho oběti poskytne okamžitou pomoc.

(2) Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na Policii ČR. Trestní oznámení je možné podat také na státní zastupitelství; dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit zákonnému zástupci jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21 odst. 2 školského zákona, dle něhož mají zákonní zástupci dětí a nezletilých žáků právo mj. na informace o průběhu a výsledcích vzdělávání dítěte či žáka a právo vyjadřovat se ke všem rozhodnutím týkajícím se podstatných záležitostí jejich vzdělávání). Skutečnost, že dítě někoho šikanovalo nebo bylo šikanováno, lze chápat jako významnou skutečnost, která v průběhu vzdělávání nastala; škola ohlašuje orgánu sociálně právní ochrany dětí takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo

Základní škola a Mateřská škola Markvartice

(viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů); v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které výše uvedeným nebyly oznámeny i přesto, že se stalo něco závažného, protože nebyl zákonný důvod.

(3) Z hlediska zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“), může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění (dále jen „trestných činů“). Proviněním se rozumí trestný čin spáchaný mladistvým - § 6 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže): vydírání § 175 TZ, omezování osobní svobody § 171 TZ, zbavení osobní svobody § 170 TZ, útisku § 177 TZ, těžkého ublížení na zdraví podle § 145, ublížení na zdraví § 146 TZ, § 146a TZ, vraždy § 140 TZ, loupeže § 173 TZ, krádeže § 205 TZ, násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci § 352 TZ, poškození cizí věci § 228 TZ, znásilnění § 185 TZ, kuplířství § 189 TZ, pohlavního zneužití § 187 TZ, apod. + nebezpečné vyhrožování § 353 TZ, nebezpečné pronásledování § 354 TZ, mučení a jiného nelidského a krutého zacházení § 149 TZ.

(4) Trestné činy ve vztahu ke kyberšikaně

Kyberšikana obdobně jako školní šikana sice není sama o sobě trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu např. těchto trestných činů: nebezpečné pronásledování (stalking, § 354 TZ) – např. dlouhodobě opakované pokusy kontaktovat všemi dostupnými prostředky oběť, která proto pociťuje důvodné obavy o život nebo zdraví své či svých blízkých; účast na sebevraždě (§ 144 TZ) – např. zaslání SMS oběti s úmyslem vyvolat u ní rozhodnutí k sebevraždě; porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 TZ) – např. „odposlech“ odesílaného e-mailu; porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 TZ), např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti; pomluva (§ 184 TZ) – např. vytvoření webových stránek zesměšňujících oběť.

(5) Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu (§ 367 TZ). V úvahu přicházejí i další trestné činy jako např. nadřizování (§ 366 TZ) či schvalování trestného činu (§ 365 TZ), v krajním případě i podněcování (§ 364 TZ).

B) Metodické materiály

Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže, MŠMT č. j. 21291/2010

Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č. j. MSMT-21149/2016

7.3 Komponenty programu

1. Zmapování situace – analýza a evaluace

Úkoly: do kat. listu vkládat veškeré zápisy z jednání s rodiči, zaznamenat výchovné komise – třídní učitelé průběžně, vzory zápisů jsou přílohou ŠPP

2. Motivování pedagogů pro změnu

Seznámení se skutečným stavem šikany je pak tím základním motivačním prvkem určujícím budoucí změnu. Klíčovým momentem je, aby kantoři výskyt šikany nejen neodmítali, ale aby ho ani nevnímali jako své osobní selhání. Neznalost skutečné situace na vlastní škole je totiž pochopitelné, neboť podstatnou vlastností šikanování je její skrytost a nepřístupnost pro vnější okolí. Další fází motivace je důvěra ve školní program proti šikanování – má smysl ho realizovat, protože povede k řešení a odstranění nebo alespoň omezení šikany.

Úkoly: školní metodik prevence seznámí na provozní poradě v září všechny ped. pracovníky školy s přímými a nepřímými signály šikanován, poučí všechny ped. pracovníky školy o rozdílech mezi šikanováním a škádlením

Příloha - informace pro metodika prevence (viz Příloha na konci dokumentu)

Příloha - informace pro pedagogické pracovníky (viz Přílohy na konci dokumentu)

3. Společné vzdělávání všech pedagogů

Dobrá komunikace jednotlivých pracovníků ZŠ a vedení ZŠ umožňuje pružně reagovat v krizových situacích.

Předávání informací:

- o pravidelně - na poradách (1xměsíčně)

metodik prevence vždy po poradě metodiků prevence (cca 4x ročně)

- o průběžně – kdokoli z pracovníků ZŠ zaznamená jakékoli příznaky nezdravých vztahů a nevhodného chování mezi žáky, ihned je sdělí třídnímu učiteli, výchovné poradkyni, metodikovi prevence nebo vedení ZŠ
- o informace na webových stránkách ZŠ – pro pracovníky ZŠ, žáky, rodiče
- o proškolení všech pracovníků ZŠ – úvodní porada,
- o doplňování knihovny odbornými publikacemi, odborná školení

Úkoly: zajistit školení k prevenci šikanování na přípravný týden – školní metodik prevence, bližší spolupráce s krajským školským metodikem – školní metodik prevence

Příloha - doporučená literatura z oblasti školního šikanování (viz Přílohy na konci dokumentu)

Směrnice k dalšímu vzdělávání pedagogických pracovníků (viz Přílohy na konci dokumentu)

4. Užší realizační tým

ředitel školy Mgr. Miroslav Kroupa

zástupkyně ředitele školy Mgr. Magda Petrášková

školní metodik prevence Mgr. Lenka Šikýřová

výchovný poradce Mgr. Zdeňka Fliegerová

za vyučující 1. stupně Mgr. Jana Prokešová

5. Společný postup při řešení šikanování (šest skupin základních scénářů)

V případě podezření na šikanu každý pracovník školy neprodleně oznámí tuto skutečnost školnímu metodikovi prevence a vedení školy

Školní metodik prevence ve spolupráci s vedením školy, na základě kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování rozhodne, zda řešení zvládne škola sama, nebo si povolá odborníka specialistu (viz tabulka níže). V případě, že jde o počáteční a obvyklou šikanu, kterou zvládne škola sama, určený pracovník postupuje podle scénáře určeného pro tento typ šikanování. Pokročilé a komplikované šikany škola řeší ve spolupráci s odborníky z venku, zejména z PPP, SVP. Do komplikované šikany zařadíme především neobvyklé formy šikany. Dále sem zahrneme základní formy šikany, se kterými nemáme zkušenosti. Patří do nich šikany krajně ohrožující bezpečí pedagoga a život oběti, dále šikany se změnou v základním schématu. Prakticky jde zejména o nějakou zvláštnost u přímých a nepřímých účastníků šikany. Patří sem rovněž šikany s rozvinutým zakrývacím systémem. Vážnou komplikací je intenzivnější závislostní vztah mezi oběťmi a agresory a vážnější dopady šikany na oběť - například známky úzkostné poruchy.

- (1) Situace, které zvládne škola sama
 - (a) první pomoc pro obvyčejnou počáteční šikanu;
 - (b) celková léčba pro řešení prvních dvou stadií šikanování, RTP – Rámcový třídní program.
- (2) Scénáře, kdy potřebuje škola pomoc zvenku
 - (a) první pomoc pro komplikovanou počáteční šikanu;
 - (b) první pomoc (krizové scénáře) pro obvyčejnou pokročilou šikanu;
 - (c) první pomoc (krizové scénáře) pro komplikovanou pokročilou šikanu, patří sem např. výbuch skupinového násilí, tzv. školní lynčování;
 - (d) celková léčba pro třetí stadium šikanování s běžnou i komplikovanou formou.

První kroky při objevení šikany

Pro účinnou a razantní první pomoc, dostupnou učitelům (zejména v případě počáteční šikany) je nejvhodnější lokální a vnější strategie, která mapuje, symptomy šikanování a pracuje pouze s vybranými svědky. Je univerzální, platí pro děti i dospělé i pro různé typy škol. Obsahuje schéma strategických kroků, které je třeba dodržovat:

1. Rozhovor s informátory a oběťmi
2. Nalezení vhodných svědků
3. Individuální případně konfrontační rozhovory se svědky (Nekonfrontovat oběť a agresora a svědky s agresory)
4. Zajistit ochranu obětem
5. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi

7.4 Scénář pro obvyčejnou počáteční šikanu

- a. odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany
- b. rozhovor s informátory a oběťmi

Základní škola a Mateřská škola Markvartice

- přicházejí-li s informací o šikaně rodiče – neměli bychom jejich výpověď zpochybňovat, reagovat obranně (říkat, že to není možné) a vyjadřovat nedůvěru
- domluvit se rodiči na spolupráci, na způsobu ochrany dítěte, ubezpečit je, že pomůžeme, naznačit příští kroky
- o rozhovoru s obětí by neměli vědět ostatní žáci – je třeba ji chránit před možnou pomstou agresorů a nebezpečím odmítnutí třídou
- c. nalezení vhodných svědků;
- ve spolupráci s informátory a oběťmi vytipujeme členy skupiny, kteří budou pravdivě vypovídat: žáci, kteří s obětí kamarádí, sympatizují, nebo ji alespoň neodmítají, žáci nezávislí na agresorech, kteří nepřijímají normy šikanování
- d. individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků, hrubou chybou je konfrontace oběti s agresory);
- rozhovory organizujeme tak, aby o nich druzí nevěděli – bezpečnost svědků, hledáme odpovědi na otázky co, kdy, kde a jak se stalo

Základní otázky taktiky vyšetřování:

Kdo je obětí, popřípadě kolik je obětí?

Kdo je agresorem, popřípadě kolik je agresorů? Kdo z nich je iniciátor, kdo je aktivní účastník šikanování a kdo je obětí i agresorem?

Co, kdy kde a jak dělali agresori konkrétním obětím?

K jak závažným agresivním a manipulativním projevům došlo?

Jak dlouho šikanování trvá?

Důkladný a podrobný popis násilného chování je důležitý pro úspěšné uplatnění metody vnějšího nátlaku. Potřebujeme to však i pro sebe, abychom byli chráněni před stížnostmi rodičů agresorů.

1. Co se stalo? (jádro příběhu)
 2. Kde se to stalo? (místo)
 3. Kdy se to stalo? (čas a alibi)
 4. Proč? (motiv)
 5. Kdo to spáchal? (podezřelí a pachatelé)
 6. Jak to spáchal? (způsob jednání)
 7. Čím to spáchal? (zbraně, nástroje)
 8. Komu se to stalo? (oběti)
 9. Kdo nám to řekl? (svědkové)
- Nejvhodnější je provést písemný zápis z těchto rozhovorů

e. ochrana oběti;

do doby, než se vše vyřeší – zajistit zvýšený dozor, zorganizování bezpečných příchodů a odchodů dítěte do a ze školy, v závažném případě ponechat doma

f. předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru:

- a) Rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření)
- b) Rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku)

- význam: paralyzování agrese vůči bližním – princip „přitlačení ke zdi“ – při jakémkoliv náznaku šikanování bude potrestání přísnější; předjímání komplikací s rodiči – potřebujeme pádné důkazy – vhodné, aby útočníci svou výpověď napsali a podepsali

g. realizace vhodné metody:

Základní škola a Mateřská škola Markvartice

- metoda usmíření; místo donucení k vnější poslušnosti se sleduje vnitřní proměna vztahů mezi obětí a agresory. Je akcentováno řešení problému, tedy rozmrznutí agresivního postoje, domluva, usmíření mezi aktéry šikanování. Nastupuje řízení společné hledání nápravy místo trestu. Usmíření lze zpečetit dobrovolným odčiněním škod, které je přijatelné pro všechny.
- metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči); záměrem je přinutit trestem a strachem viníky k zastavení agresivního chování a k dodržování oficiálních norem. Individuální nebo komisionální pohovor, kde se rozhoduje o udělení výchovného opatření.

Výchovná komise, respektive škola má k dispozici pro zastavení násilí agresorů běžná, ale i mimořádná opatření:

- a) výchovná opatření (napomenutí, důtka třídního učitele, důtka ředitele)
- b) snížení známky z chování
- c) přeřazení agresora do jiného kolektivu
- d) ředitel školy podá návrh orgánu sociálně-právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu
- e) krátkodobý dobrovolný pobyt v dětském diagnostickém ústavu, diagnostickém ústavu pro mládež nebo ve středisku pro mládež
- f) umístění do diagnostického ústavu na předběžné opatření a následné nařízení ústavní výchovy
- h. třídní hodina:
 - a) Efekt metody usmíření – posouzení společného úsilí
 - b) Oznámení o potrestání agresorů informování celé třídy o potrestání útočníků
 - i. rozhovor s rodiči obětí;
 - informace o zjištěních a závěrech školy, domluvení dalších opatření
 - j. třídní schůzka;
 - potřeba informovat rodiče, že ve třídě byla šikana, kterou škola řešila; u metody usmíření možno na pravidelné schůzce, u pokročilé šikany – schůzka mimořádná
 - k. práce s celou třídou
 - nejlepší prevencí je budovat trvale a systematicky kamarádské a bezpečné vztahy v celé třídě; ke změně vztahů ve třídě možno využít spolupráci s profesionály ze školských poradenských zařízení (PPP, SVP apod.)

OBYČEJNÁ POKROČILÁ ŠIKANA

Postup obdobný jako ve scénáři 5.1

Taktika vyšetřování u pokročilých šikan vyžaduje vysoce odborné a psychologicky „tvrdší“ postupy. Organizovaný odpor proti rozkrytí tu bývá mimořádně silný. Je třeba proto používat speciální diagnostické metody zaměřené na vztahy a postoje žáků a na ověřování pravdivosti výpovědí. Nezbytná je práce s neverbálními technikami a výslechovými praktikami.

Nejvýraznější rozdíl ve vyšetřování pokročilých šikan oproti těm počátečním spočívá v tom, že zde nebývá často ani jeden vhodný svědek. Všichni nebo téměř všichni lžou a zapírají. Běžné jsou křivé výpovědi a falešní svědkové. Nehledáme tedy většinou vhodné svědky, ale nejslabší články v řetězu skupinové lži. Vzácnou výjimkou je existence tzv. bílých vran, tedy žáků, kteří odolali velkému konformnímu tlaku skupiny, nesouhlasí s násilím a mají s obětmi soucit.

Změny ve strategii vyšetřování

Oproti počáteční šikaně nalezneme značné rozdíly:

- individuální rozhovory s falešnými svědky doplníme o jejich vzájemné konfrontace
- ochrana oběti musí někdy nastat hned na počátku, oběť musíme dostat bezpečně domů ještě před koncem vyučování, oběť pak zůstává doma, dokud není nebezpečí zažehnáno.
- rozhovor realizujeme pouze s agresory a bývá doplněn konfrontací mezi útočníky, pokud máme jednoznačné důkazy, lze přejít rovnou ke komisionálnímu rozhovoru

Intervence jsou limitovány

- nelze využít v žádném případě metodu usmíření, ale výhradně metodu vnějšího nátlaku, ta může být doprovázena na podkladě vyšetřování policie doprovázena zahájením trestního řízení

- nejde dělat pohovor v neoficiální skupince, ale pouze v rámci orgánů školy

5.3 CELKOVÁ LÉČBA PRO ŘEŠENÍ PRVNÍCH DVOU STADIÍ ŠIKANOVÁNÍ

RTP – Rámcový třídní program

1. Informace

Informace o problému ve třídě můžeme získat z různých zdrojů (rodiče, jiné oznámení škole, vlastní pozorování). Máme-li informace o narušených vztazích (šikanování), nahlásíme vše ŠMP a VP, kteří společně zvolí strategii řešení.

JE NUTNO CHRÁNIT ZDROJ INFORMACÍ!!!

2. Odhad závažnosti

Pro řešení je nutné určit závažnost onemocnění třídního kolektivu: počáteční stadium; pokročilé stadium; neobvyklá forma šikany. Od tohoto se odvíjí skutečnost, zda problém vyřešíme sami, nebo pomocí konzultace s odborníkem, anebo problém již patří odborníkům.

3. Techniky mapující klima ve třídě

Klima třídy se dá určit podle technik cílených na tuto problematiku. Výběr technik záleží na pedagogovi, který mapování provádí. Příklady technik: jména; přezdívký; had; místa si vymění; ruce; loď; tiché řady; míček apod.

4. Sociometrie

Sociometrické šetření slouží ke zmapování situace ve skupině a to prostřednictvím měření sociálních vztahů uvnitř skupiny, kde se členové bezprostředně znají. Šetření provádí ŠMP, VP, nebo školní psycholog

5. Práce se třídou

Pro práci se třídou je vhodné využití komunitního kruhu, který provádí ŠMP, VP, TU. komunitní kruh – jednoduchá metoda sloužící k pojmenování problémů ve třídním klimatu a k nastavení pravidel (je nutná zpětná vazba)

6. Závěrečná zpráva

Závěrečnou zprávu vypracovává ŠMP, VP, školní psycholog, zpráva je důvěrná, obsahuje závěr šetření a doporučení pro ozdravení, možná rizika.

7. Informování pedagogů

Seznámení pedagogického sboru s problémem, popis dění ve třídě, společné kroky k řešení, role pedagoga v problému

8. Schůzka s rodiči v případě závažnějších forem šikany, písemnou formou vedení školy vyzve zákonné zástupce agresora i oběti k návštěvě školy. Svolá „mimořádnou“ schůzku všech rodičů; účast na schůzce TU, VP, ŠMP, ředitelka školy; seznámení rodičů s problémem (obecně) ne jmenovitě! Pokud má zákonný zástupce zájem o konkrétní jména, jednáme s ním vždy individuálně

9. Výchovná komise

Zákonní zástupci problémových žáků jsou na výchovné komise zváni písemně. Struktura výchovné komise se liší pro agresora a pro oběť.

10. Práce se třídou

Prevence: pracuje se na ozdravení třídy; nastaví se nová funkční pravidla třídy; třídnické hodiny pravidelně jednou za 14 dní, v rámci těchto hodin probíhá intenzivní práce se třídou; dbáme na bezpečné klima, sledování třídy; dodržujeme kamarádské vztahy (spolupráce učitel + žáci), jednotné a důsledné vystupování pedagogů ve třídě; pořádáme školní výlety, adaptační pobyty pro stmelení kolektivu

7.5 Scénář první pomoci pro neobvyklou počáteční šikanu

Její řešení vyžaduje doladění základního postupu, zkušenosti a proto také musí být řešena nezávislým specialistou na šikanu. Je zde nutné promyšleně zorganizovat chráněné rozhovory se svědky a někdy je potřeba úzká spolupráce se sociálním kurátorem. Musíme komplikace ve vnějším obraze zachytit a promyslet, co to znamená pro doladění diagnostiky a nápravy šikany. *Kontakty viz bod 12.*

7.6 Základní krizový scénář pro výbuch pokročilé šikany – poplachový plán pro tzv. Školní lynčování

A. První (alarmující) kroky pomoci

zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany;
bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí.

B. Příprava podmínek pro vyšetřování

zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy;
zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi;
pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře);
oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům

C. Vyšetřování

rozhovor s obětí a informátory;
nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků;
individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky;
rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi).

D. Léčba

metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

7.7 Celková léčba pro třetí stádium šikanování s běžnou i komplikovanou formou

Vzhledem k velké závažnosti celého problému je nutná úzká spolupráce s nezávislými odborníky na léčení šikany. Již při šetření je nutné dohodnout další postupy léčby s externími spolupracovníky a s jejich pomocí modifikovat Rámcový třídní plán pro danou specifickou situaci. Pravidelně kontrolovat dodržování navržených postupů a konzultovat další vývoj situace ve třídě.

Úkol: seznámit všechny ped. pracovníky školy s postupem při řešení šikanování – vedení školy na ped. radě

6. Primární prevence v třídních hodinách

Třídní učitelé sledují vztahy ve třídě, podílí se na rozvoji pozitivních vztahů mezi žáky a na zlepšení třídního klimatu. Každá třída na začátku školního roku vypracuje svá „Pravidla třídy“ a řídí se jimi. Žáci jsou poučeni o tom, co je a co není šikana, na koho se mají obrátit, mají-li na šikanu podezření třídní učitelé, výchovný poradce, metodik prevence, školní psycholog, vedení ZŠ, dozory).

7. Primární prevence ve výuce

Téma prevence šikanování je zapracováno do jednotlivých předmětů (člověk a společnost, prvouka, výchova k občanství, výchova ke zdraví, tělesná výchova, výtvarná výchova). Učitelé se soustřeďují na rozvíjení pozitivních vztahů mezi žáky, pracují s pravidly třídy a dynamikou třídního kolektivu, spoluvytvářejí bezpečné prostředí školy.

8. Primární prevence ve školních i mimoškolních programech mimo vyučování

ZŠ provádí prevenci o přestávkách a při všech činnostech organizovaných školou (exkurze, výlety, vycházky, kroužky, školní družina). ZŠ organizuje adaptační kurzy pro žáky 6. tříd, kde se zaměřuje na budování zdravých vztahů mezi žáky ve třídách a obsahově i na prevenci negativních jevů.

Žáci mají možnost využívat konzultace výchovné poradkyně, školního metodika prevence i ostatních vyučujících.

Příloha - informace pro žáky – šikanování (viz Přílohy na konci dokumentu)

Příloha - informační leták pro žáky ZŠ a pro studenty SŠ (viz Přílohy na konci dokumentu)

Příloha Školní řád (viz Přílohy na konci dokumentu)

Základní škola a Mateřská škola Markvartice

Příloha - Směrnice k bezpečnosti a ochraně zdraví – ZŠ (viz Přílohy na konci dokumentu)

9. Ochranný režim

Školní řád stanoví pravidla chování ve škole, zakazuje násilí žáků vůči spolužákům a stanoví způsob potrestání. V souladu s pracovním řádem zajistit zvýšený a kvalitní dohled pedagogů o přestávkách, před začátkem vyučování, a to hlavně v prostorách, kde k šikanování již došlo nebo kde by k němu mohlo docházet. Poučení žáků v dané oblasti třídními učiteli a učiteli ve vhodných předmětech.

10. Spolupráce s rodiči

Rodiče jsou průběžně seznamováni s aktivitami ZŠ na webových stránkách školy. Spolupráce se zástupci rodičů ve Školské radě. Pravidelné schůzky s rodiči a možnost kontaktovat kohokoli z pedagogických pracovníků ve škole po předchozí domluvě.

Úkol: na www stránkách školy umístit informační materiály k šikaně a kyberšikaně pro rodiče – metodik prevence

Příloha - informace pro rodiče – šikanování (viz Přílohy na konci dokumentu)

11. Školní poradenské služby

Konzultační hodiny všech pedagogických pracovníků jsou umístěny na www stránkách školy. *Úkol: na www stránkách školy umístit informaci o konzultačních hodinách pracovníků*

12. Spolupráce se specializovanými zařízeními;

název	kontakt
Pedagogicko-psychologická poradna Děčín	412 532 071
Obecní úřad Markvartice, starosta Tomáš Renka	77586670 starosta@markvartice.cz
OSPOD Děčín, vedoucí oddělení sociálně-právní ochrany dětí Mgr. Lenka Galambová	412593154
Městská policie Děčín	156
Policie ČR Obvodní oddělení Česká Kamenice	412 582 371
Metodik prevence při Pedagogicko-psychologické poradně Mgr. Škarydová	412 532 071
Středisko výchovné péče Děčín, Pivovarská	412 557 171

Příloha - Policie ČR - šetření a výslech žáků (viz Přílohy na konci dokumentu)

8. NÁVYKOVÉ LÁTKY A ALKOHOL

8.1 Kouření tabákových výrobků

Kouření tabákových výrobků obecně není zákonem zakázáno ani nijak věkově omezováno. Kouření ve vnitřních a vnějších prostorách všech škol a školských zařízení je oproti tomu zákonem (§ 8 odst. 1 písm. b) zákona č. 379/2005 Sb. o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami) zakázáno. Tento zákaz se vztahuje úplně na každého, bez ohledu na jeho postavení ve škole (učitelka, ředitel, žák, uklízečka, opravář, poštovní doručovatel). Kouření tabákových výrobků je obecně považováno za zdraví škodlivé a pro děti pak v některých podobách nebezpečné. Jestliže jev dosáhne této podoby, má dítě právo na pomoc orgánu sociálně-právní ochrany. Navádění k užívání návykových látek, nebo podpora takového chování u osob mladších 18 let jsou zakázány a takové jednání je přestupkem nebo trestným činem. Zakázán je rovněž prodej tabákových výrobků dětem. Porušení tohoto zákazu je přestupkem.

Ve školním řádu je jasně stanoveno, že kouřit během školního vyučování (při poskytování veškerých školských služeb) a ve vnitřních a vnějších prostorách školy je zakázáno. Kouření v prostorách školy je rovněž zacházení s otevřeným ohněm a v tomto smyslu je třeba žáky poučit.

Není možné ukládat výchovná opatření za jakékoliv jednání, které se neodehrálo při poskytování školských služeb a současně jakékoliv chování, které by ve škole bylo nepřijatelné, ale při poskytování školských služeb se neodehrálo, zahrnovat do klasifikace. Škola bude informovat rodiče žáka, že tento se nevhodně chová. Kdyby to nepomohlo, může se škola obrátit na pracovníka OSPOD, který má povinnost projednat s dítětem a jeho rodiči nedostatky v chování dítěte.

8.2 Alkohol ve škole

Požívání alkoholu obecně není zákonem zakázáno, ani nijak věkově omezováno a na rozdíl od kouření tabákových výrobků neexistují zákonem vymezená místa, kde alkohol pít nelze. Ta lze vymezit např. v rámci města obecně závaznou vyhláškou, škola se vůči pití alkoholu vymezí školním řádem. Pití alkoholu je obecně považováno za zdraví škodlivé a pro děti pak v některých podobách nebezpečné. Jestliže jev dosáhne této podoby, má dítě právo na pomoc orgánu sociálně-právní ochrany. Navádění k užívání návykových látek, nebo podpora takového chování u osob mladších 18 let jsou zakázány a takové jednání je přestupkem nebo trestným činem. Zakázán je rovněž prodej alkoholických nápojů dětem. Porušení tohoto zákazu je přestupkem nebo trestným činem.

Základní škola a Mateřská škola Markvartice

Ve školním řádu je jasně stanoveno, že konzumace alkoholu během školního vyučování (při poskytování veškerých školských služeb) a ve vnitřních a vnějších prostorách školy je zakázáno. Rovněž je zakázáno přinášení alkoholu do školy nebo na jakékoliv akce školou pořádané a vstup do školy pod jeho vlivem.

Jestliže žák přijde do školy pod vlivem alkoholu a není způsobilý k přijímání vzdělávacích služeb (škola jiné většinou neposkytuje), pak škola vyrozumí rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte a požádá je, aby žáka odvedli ze školy pryč. Do okamžiku příchodu rodičů, nebo jimi pověřených osob je nutné zacházet s žákem úměrně jeho stavu a vykonávat nad ním dohled mimo místnosti, kde se aktuálně vzdělávají jiní žáci a žákyně. Jestliže rodiče nepřijdou a nikoho místo sebe nepošlou, vyhodnotí škola zdravotní stav žáka, a buď zavolá lékařskou pomoc, anebo na žáka po dobu poskytování školských služeb dohlížíte standardním způsobem. Žák alkohol nepožil v průběhu poskytování školských služeb, tedy v tomto bodě školní řád neporušil. Jestliže byl žák pod vlivem alkoholu do té míry, že bylo nutné volat lékařskou pomoc, je škola povinná vyrozumět o tom rovněž orgán sociálně-právní ochrany dětí v místě bydliště žáka.

8.3 Omamné a psychotropní látky ve škole

Omamné a psychotropní látky (dále jen „OPL“) jsou nelegální návykové látky, které mohou ovlivnit psychiku člověka, jeho sociální chování a ovládací nebo rozpoznávací schopnosti, tedy podobně jako ostatní návykové látky. Co přesně do skupiny nelegálních drog patří, stanoví zákonné normy. Jsou to látky podléhající zvláštnímu způsobu zacházení a na rozdíl od alkoholu nebo tabákových výrobků nelze tyto látky koupit na volném trhu. Vzhledem k tomu, že se jedná o látky, u nichž stát na základě mezinárodních úmluv reguluje výrobu a nakládání s nimi, obecně jejich výroba, přechovávání a distribuce jsou zákonem zakázané. Užívání zákon nereguluje.

Ve školním řádu je stanoveno, že konzumace OPL během školního vyučování (při poskytování veškerých školských služeb) a ve všech prostorách školy je zakázáno. Rovněž je zakázáno přinášení OPL do školy nebo na jakékoliv akce školou pořádané a vstup do školy pod jejich vlivem.

V případě podezření, že je žák pod vlivem OPL škola kontaktuje rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu a nechá žáka ze školy odvést, neboť škola jiné, než vzdělávací služby neposkytuje. V případě, že se rodiče nedostaví ani za sebe nikoho do školy nepošlou, jedná vyučující s žákem jako s jakýmkoliv jiným nemocným žákem. Žák je izolován od ostatních. Škola zavolá lékařskou pomoc, jestliže to stav žáka vyžaduje, anebo je ponechán v izolaci od ostatních žáků, dokud se jeho stav nestabilizuje do té míry, že je schopen přijímat vzdělávací služby. To v případě, že jeho chování je neslučitelné se vzděláváním, ale současně jeho stav není aktuálně zdraví ohrožující.

Ve všech výše uvedených případech (body 8. 1. – 8. 3.) je třídní učitel povinen kontaktovat zákonné zástupce žáka a informovat o případu školního metodika prevence a ředitele školy.

9. VZORY

9.1 Vzor Výzva k jednání

Výzva k jednání o neoml. absenci/výchovných problémech žáka

Vážení zákonní zástupci,

Váš **syn/dcera** xxx má dlouhodobé výchovné a vzdělávací obtíže (... neomluvených hodin – vyberte vhodnou formulaci). Z tohoto důvodu Vás **vyzývám k osobní účasti na jednání** týkající se **závažných otázek vzdělávání a výchovy** Vašeho dítěte v termínu **xxx. xxx. od xxx hodin**.

Upozorňuji Vás, že v případě, že se nedostavíte na jednání, budeme informovat **Oddělení sociálně-právní ochrany dětí MÚ Děčín** a podstoupíme věc k dořešení **Policii ČR**, neboť máme podezření, že neplníte povinnosti zákonného zástupce – zejména dochází k porušování zákona **č.40/2009, trestního zákona - § 201 Ohrožování výchovy dítěte**. Níže uvádím odstavec (1) a (3) § 201 v celém jeho znění:

- 1) Kdo, byť i z nedbalosti, ohrozí rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte tím, že
 - a) svádí ho k zahálčivému nebo nemravnému životu,
 - b) umožní mu vést zahálčivý nebo nemravný život,
 - c) umožní mu opatrovat** pro sebe nebo pro jiného prostředky trestnou činností nebo jiným zavrženíhodným způsobem, nebo
 - d) závažným způsobem poruší svou povinnost o ně pečovat nebo jinou svou důležitou povinnost vyplývající z rodičovské zodpovědnosti, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.
- 2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ze zavrženíhodné pohnutky,
 - b) pokračuje-li v páchání takového činu po delší dobu,
 - c) spáchá-li takový čin opětovně, nebo
 - d) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

Mgr. xxx xxx
třídní učitelka

Mgr. Miroslav Kroupa
ředitel školy

9.2 Vzor Záznam z jednání o absenci/výchovných problémech

Záznam z jednání k řešení neomluvené absence/výchovných problémů

žáka

Jméno žáka:

Datum narození:

Bydliště:

Škola – třída:

Zákonní zástupci žáka navštívili školu: - na vyzvání

Účastníci jednání: zákonní zástupci žáka

třídní učitel (doplnit příjmení)

Vyjádření VP:

(příklad) Jedná se o první neomluvenou absenci v tomto pololetí způsobenou nedodržením pravidel omlouvání. Prosím, důsledně dodržovat pravidla školního řádu.

Zápis z pohovoru:

Neomluvená absence:

- konkretizovat

Výchovné problémy:

- konkretizovat

Závěry pohovoru, doporučení, dohodnutý další postup:

- neomluvené hodiny celkem:
- rodiče omluví své dítě pro nepřítomnost ve vyučování do 3 dnů (telefonicky či osobně), pokud ne, považujeme hodiny za neomluvené
- po ukončení nemoci přinese okamžitě omluvenku
- v době nemoci se nebude pohybovat venku, jinak je absence považována za neomluvenou
- **odpolední vyučování musí být omluveno předem**
- rodinné důvody je nutné předem projednat (1 den s TU, více žádost o uvolnění k ŘŠ)
- při sebemenším problému navštíví zákonný zástupce ihned třídního učitele (důvodem je včasné projednání absence)

Základní škola a Mateřská škola Markvartice

nebo:

- rodiče budou pravidelně kontrolovat žákovskou knížku a nejméně denně ji podepíší
- rodiče dohlédnou na přípravu do školy
- v případě nevhodného chování v hodinách zůstane stejný den po škole, když z poškoly uteče, nebo se na ni nedostaví, bude daná hodina považována za neomluvenou
- pokud bude nevhodné chování pokračovat, bude nasazen speciální program (např. práce o velkých přestávkách atp.)

1. telefonický kontakt na rodiče:

2. telefonický kontakt na školu:

S uvedenými skutečnostmi zákonní zástupci souhlasí a zavazují se řídit závěry pohovoru.

V případě pokračující neomluvené absence berou zákonní zástupci na vědomí možné následky spojené s přestupkovým řízením a následným trestním oznámením. Přestupku se dopustí ten, kdo ohrožuje výchovu a vzdělávání nezletilého zejména tím, že zanedbává péči o povinnou školní docházku žáka.

Datum:

Podpis zákonných zástupců:

Podpis zástupců školy:

9.3 Vzor Výzva k jednání VK

Výzva k jednání VK

Vážení zákonní zástupci,

Váš **syn/dcera xxx** má dlouhodobé výchovné a vzdělávací obtíže, a to takové míry, že je nutné je probrat na jednání výchovné komise za přítomnosti **třídního učitele, kurátora Oddělení sociálně-právní ochrany dětí MÚ Děčín, zástupců Policie ČR, školního metodika prevence, ředitele školy a výchovného poradce. /nehodící se vymazat/**

Z tohoto důvodu Vás **vyzývám k osobní účasti na jednání výchovné komise** týkající se **závažných otázek vzdělávání a výchovy** Vašeho dítěte v termínu **xxx. xxx. od xxx hodin.**

Upozorňuji Vás, že v případě, že se nedostavíte na jednání, budeme informovat **Oddělení sociálně-právní ochrany dětí MÚ Děčín** a podstoupíme věc k dořešení **Policii ČR**, neboť máme podezření, že neplníte povinnosti zákonného zástupce – zejména dochází k porušování zákona **č.40/2009, trestního zákona - § 201 Ohrožování výchovy dítěte**. Níže uvádím odstavce (1) a (3) § 201 v celém jeho znění:

- 1) Kdo, byť i z nedbalosti, ohrozí rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte tím, že
 - a) svádí ho k zahálčivému nebo nemravnému životu,
 - b) umožní mu vést zahálčivý nebo nemravný život,
 - c) umožní mu opatřovat pro sebe nebo pro jiného prostředky trestnou činností nebo jiným zavrženíhodným způsobem, nebo
 - d) závažným způsobem poruší svou povinnost o ně pečovat nebo jinou svou důležitou povinnost vyplývající z rodičovské zodpovědnosti, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.
- 2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,
 - a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 ze zavrženíhodné pohnutky,
 - b) pokračuje-li v páčání takového činu po delší dobu,
 - c) spáchá-li takový čin opětovně, nebo
 - d) získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

Mgr. **xxx xxx**
třídní učitelka

Mgr. Miroslav Kroupa
ředitel školy

9.4 Vzor Záznam z jednání VK

Záznam z výchovné komise k řešení neomluvené absence a výchovných problémů žáka

Jméno žáka:

Datum narození:

Bydliště:

Škola – třída:

Zákonní zástupci žáka navštívili školu: - na vyzvání

Účastníci jednání: zákonní zástupci žáka

třídní učitelka xy

kurátor pro děti a mládež xy

výchovný poradce Mgr. Zdeňka Fliegerová x školní metodik prevence

Mgr. L. Šikýřová

Zápis z pohovoru: (příklad)

Žák xy má následující výchovné obtíže:

- **neomluvená absence – x hodin**
- opakovaně zapomíná – úkoly, sešity, čítanku každý pátek, pomůcky na VV, často i na TV (hrozí vyrovnávací zkoušky v TV – hodiny evidovány)
- opakované rušivé a drzé chování v hodinách x umí pracovat pěkně, v klidu!
 1. **stále mluví**, napomenutí dbá nejvýše malou chvíli
 2. PČ – velmi narušuje, převádí se
- stížnosti – chování ke spolužákům – náznaky šikany

Závěry pohovoru, doporučení, dohodnutý další postup: (vybrat hodící se)

- k dnešnímu dni má xy celkem x neomluvených hodin

Základní škola a Mateřská škola Markvartice

- rodiče omluví syna pro nepřítomnost ve vyučování do 3 dnů (telefonicky či osobně), pokud ne, považujeme hodiny za neomluvené
- po ukončení nemoci přinese xy okamžitě omluvenku
- v době nemoci se nebude xy pohybovat venku
- odpolední vyučování musí být omluveno předem
- rodinné důvody je nutné předem projednat (1 den s TU, více s ŘŠ)
- při sebemenším problému navštíví zákonný zástupce ihned třídního učitele (důvodem je včasné projednání absence)
- při porušení těchto pravidel a dalších ustanovení školního řádu bude absence považována za neomluvenou
- rodiče budou pravidelně kontrolovat žákovskou knížku a nejméně denně ji podepíší
- rodiče dohlédnou na přípravu do školy
- po čtrnácti dnech se rodiče spojí s třídní učitelkou, aby zjistili, zda došlo ke zlepšení, v opačném případě oznámíme na OSPOD, že s námi rodina nespolupracuje
- možnost snížené známky z chování
- v případě nevhodného chování v hodinách zůstane stejný den po škole, když z poškolky uteče, nebo se na ni nedostaví, bude daná hodina považována za neomluvenou
- pokud bude nevhodné chování pokračovat, bude nasazen speciální program (např. práce o velkých přestávkách atp.)
- doporučujeme začít s aktivními návštěvami ETOP centra s možností stacionárního pobytu v příp. nezlepšení chování, ať vidí, jak vypadá pravidelný jasný režim
- návrhy rodičů – Co udělat, aby xy fungoval? Co je pro xy trest/odměna?

1. telefonický kontakt na rodiče:

2. telefonický kontakt na školu:

S uvedenými skutečnostmi zákonní zástupci souhlasí a zavazují se řídit závěry pohovoru.

V případě pokračující neomluvené absence berou zákonní zástupci na vědomí možné následky spojené s přestupkovým řízením a následným trestním oznámením. Přestupku se dopustí ten, kdo ohrožuje výchovu a vzdělávání nezletilého zejména tím, že zanedbává péči o povinnou školní docházku žáka.

Datum:

Podpis zákonných zástupců:

Podpis zástupců školy a OSPODu, razítko školy:

9.5 Vzor Karta včasné intervence

Karta včasné intervence žáka s **výukovými/výchovnými** problémy

Jméno žáka/žákyně:

Datum narození:

Bydliště:

Důvod zařazení:

Datum, třídní učitel, třída	Průběh sledování	Včasné opatření

9.6 Vzor Krizový plán pro prevenci vzniku krizových situací

- a. Návykové látky
- b. Rizikové chování v dopravě
- c. Poruchy příjmu potravin
- d. Alkohol
- e. Syndrom CAN
- f. Školní šikanování
- g. Kyberšikana
- h. Homofobie
- i. Extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus
- j. Vandalismus
- k. Záškoláctví
- l. Krádeže
- m. Tabák
- n. Krizové situace spojené s násilím
- o. Netolismus
- p. Sebeпоškozování
- q. Nová náboženská hnutí
- r. Rizikové sexuální chování
- s. Příslušnost k subkulturám
- t. Domácí násilí
- u. Hazardní hry
- v. Poruchy autistického spektra (PAS)

Základní škola a Mateřská škola Markvartice

Jméno a příjmení žáka:

Datum narození:

Místo trvalého pobytu: Kontaktní údaje na zákonného zástupce/telefon
(v případě zletilého žáka na kontaktní osobu)

Název a adresa školy/školského zařízení, ročník:

Pracovníci školy, kteří zpracovali „Krizový plán“

Školní metodik prevence:

Výchovný poradce:

Třídní učitel:

Vychovatel:

Externí pracovníci, kteří spolupracovali na vytvoření „Krizového plánu“

Ošetřující lékař/odborný lékař:

Pedagogický pracovník školského poradenského zařízení spolupracující na vytváření

Sociální kurátor

Policie ČR

Popis obtíží žáka:

Doporučený postup prevence vzniku problémových situací:

Doporučený postup v případě, kdy problémová situace:

Podpisy informovaných osob:

Základní škola a Mateřská škola Markvartice

Podpis žáka:

Podpis zákonného zástupce/kontaktní osoby v případě zletilého žáka:

Místo, datum:

Zpracoval/a:

Podpis ředitele školy:

Záznamový arch

Datum /čas	Co se stalo/průběh problémové situace	Kdo byl kontaktován/kým/čas	Poskytn utá opatření	Vyhodno cení

10. PŘÍLOHA Č.1

Informace pro školního metodika prevence, výchovného poradce a ředitele školy - šikanování

Zpracováno dle Metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č. j. MSMT-21149/2016

Šikanování je mimořádně nebezpečná forma násilí (agrese), která ohrožuje naplňování zásad a cílů vzdělávání ve škole a školském zařízení (dále jen „škola“). V místech jejího výskytu dochází ke ztrátě pocitu bezpečí žáků, který je nezbytný pro harmonický rozvoj osobnosti a efektivní výuku. Na rozdíl od jiných druhů násilí, se kterými se setkáváme ve školním prostředí, je šikana zvlášť zákeřná, protože často zůstává dlouho skrytá. Tak i při relativně malé intenzitě šikany může u jejích obětí docházet k závažným psychickým traumatům s dlouhodobými následky a k postupné deformaci vztahů v kolektivu. Vzhledem k tomu, že šikana se v zárodečných stádiích více či méně vyskytuje téměř v každé škole, je potřeba věnovat tomuto jevu zvláštní pozornost. Důraz je třeba klást na budování otevřených, kamarádských a bezpečných vztahů mezi žáky ve třídě a samozřejmě i mezi všemi členy společenství školy. Je důležité, aby pedagogové uměli rozpoznat a řešit počáteční stadia šikanování. V případě rozvinutí pokročilé šikany je nutná spolupráce školy s odborníky ze specializovaných zařízení (podrobněji viz kapitolu II., čl. 7.4.). Zajištění ochrany dětí před šikanou vyžaduje další vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti problematiky šikanování, neboť běžné pedagogické postupy selhávají.

Čl. 1

10.1 Charakteristika šikanování

- (1) Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoúčelností agrese.
- (2) Podoby šikany:

- Přímá šikana může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy), verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy); nebo neverbální (např. urážlivá gesta a

Základní škola a Mateřská škola Markvartice

zvuky, zírání, používání zastrašujících nebo výhružných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek).

- Nepřímá šikana má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická, nicméně v některých případech může být také třetí strana manipulována do situace, kdy má zapříčinit fyzické ublížení. Nefyzické formy nepřímé šikany pak mohou zahrnovat záměrnou ignoraci nebo izolování žáka nebo učitele rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace.

- Jednou z nejčastějších forem šikany je také elektronická šikana, tj. kyberšikana, která může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, jako je youtube.com, spoluzaci.cz nebo facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhružných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhružné SMS nebo e-maily apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti. Pokud je oběť šikanována ve třídě, svědky pomluv, nadávek, posmívání a ztrapňování je max. několik desítek lidí. V prostředí internetu může být svědkem (ale i útočníkem) stejného chování i několik desítek tisíc lidí. Kyberšikana bývá u dětí školního věku často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany. Je tedy důležité při řešení prověřit případné souvislosti s klasickou šikanou. Tedy pokud probíhá klasická šikana (např. nadávky, ponižování), je nutné zjistit situaci oběti v kyberprostoru (mobil, profil, chat apod.) a naopak. Škola by se kyberšikanou měla zabývat vždy, když se o ní dozví. Základním úkolem musí být zmapování konkrétního případu, které škole pomůže rozhodnout se pro správný postup řešení.

(3) Důležité znaky šikanování: záměrnost, cílenost, opakování (není podmínkou), nepoměr sil, bezmocnost oběti, nepříjemnost útoku, samoučelnost agrese.

(4) Jedním z rozlišujících prvků je schopnost žáka škádlení opětovat, bránit se mu, zastavit ho. Ve chvíli, kdy se žák škádlení nebo agrese neumí nebo nemůže bránit, cítí se bezradný a bezmocný, a přesto škádlení nebo agrese pokračuje, pak toto chování přerůstá v šikanu. Podobně, jedná-li se o šikanu pedagoga žáky, pak šikana není zlobení a nerespektování ze strany žáků, které postrádá znaky šikany. Naopak přerůstá v šikanu, stává-li se vědomým, záměrným, úmyslným a cítí-li pedagog, že není v jeho moci jej zastavit, cítí se bezbranně, ztrácí autoritu a poměr sil v rolích žák/žáci x pedagog se obrací.

(5)

a) Kyberšikanou není oprávněná kritika na internetu bez zlého úmyslu, bez nadávek a ponižování. Termínem kyberšikana neoznačujeme rovněž vzájemné internetové psychické násilí a ani věčný konflikt (i opakovaný) mezi rovnocennými partnery.

b) Od kyberšikany je potřeba odlišovat příbuzné fenomény, které jsou často s kyberšikanou provázány nebo se s ní částečně překrývají, nicméně samy o sobě označují jiný typ násilného chování. Patří mezi ně například happy slapping, sexting, hoax, spam,

cyberstalking, flaming, phishing (podrobněji viz metodické doporučení, příloha č. 7 - Kyberšikana)

Čl. 2

10.2 Bezpečné prostředí ve škole: jak předcházet šikaně

- 1) Škola respektuje identitu a individualitu každého svého člena, odmítá násilí a zneužití moci v jakékoli podobě a přiznává riziko výskytu šikany. Je důležité, aby škola tyto hodnoty jasně komunikovala směrem dovnitř školy i vně a zřetelně je hájila a prosazovala (např. tím, že objeví-li se šikana, přistupuje škola k řešení včasné a otevřeně).
- 2) Je důležité, aby se na vytváření bezpečného prostředí a předcházení šikany podílela celá škola. Stěžejní roli a zodpovědnost za tuto oblast nese ředitel školy, jeho role a aktivní přístup k problematice předcházení a řešení šikany je nenahraditelná (více viz Příloha č. 2 Protektivní a rizikové faktory). Pro prevenci i řešení šikany vedení školy určí konkrétní odpovědnost směrem k řediteli a jeho zástupcům, třídním učitelům, pedagogům, ostatním zaměstnancům školy, žákům, rodičům a školnímu poradenskému pracovišti, která je adekvátní jejich roli a možnostem (součást bezpečnostního a krizového plánu).
- 3) Vedení školy pověří **alespoň jednu osobu z řad pedagogických pracovníků specifickými otázkami v prevenci a řešení šikany, která se bude v tématu pravidelně vzdělávat (např. školní metodik prevence, výchovný poradce)**. Tato pověřená osoba by měla disponovat kompetencemi zejména k šetření a řešení počáteční šikany a vyhodnocování potřeb školy ve vztahu k pokročilé šikaně.
- 4) **Škola nastaví konkrétní a srozumitelná pravidla v chování ve svém školním řádu**, která budou specificky vztažena také k projevům šikany (bude jasné, jaké chování je považováno za dehonestující a ohrožující a jak bude sankcionováno). Součástí školního řádu by měla být pravidla pro používání informačních a komunikačních technologií, internetu a mobilních telefonů (během vyučování, o přestávkách, v prostoru školy). Bližší podněty pro školní řád jsou uvedeny v Příloze č. 4 Doporučené znění textů ve školním řádu pro problematiku šikanování.
- 5) **Škola nastaví důsledky za porušení pravidel u žáků**, přičemž je důležité, aby uměla rozlišovat závažnost porušení. Pedagogové a ostatní zaměstnanci školy znají své pravomoci a aplikují pravidla chování a důsledky za nedodržení jednotně a konzistentně pro všechny žáky.
- 6) Ve třídě jsou nastavena **třídní pravidla**, která nenahrazují ani nezdvouhují školní řád. Ideální je, pokud se na tvorbě třídních pravidel a na reflexi jejich dodržování podílejí spolu s pedagogem (nejlépe třídním učitelem) do značné míry samotní žáci.
- 7) Škola usiluje o včasné odhalení šikany a za tímto účelem má nastavený funkční **systém vzájemné komunikace mezi pedagogy o signálech, výskytu porušení pravidel, nebo jiných rizikových faktorech** tak, aby byl pedagog vždy včas informován o tom, jaká atmosféra je v jeho třídě. Současně má škola nastaven pravidelný monitoring varovných signálů výskytu šikany a využívá k němu adekvátní

- nástroje (více v Příloze č. 3 Přímé a nepřímé varovné signály šikanování).
- 8) Škola zajistí **informovanost všech svých členů o tom, co je a co není šikanování**, jak se zachovat ve chvíli, kdy je žák nebo pedagog ohrožován agresory, a kam se může obrátit o pomoc. Žáci, pedagogové i rodiče jsou srozumitelnou formou informováni o tom, na koho se mají obrátit a jak a komu je možné si stěžovat, pokud nejsou spokojeni s postupem pedagoga nebo školy.
 - 9) Škola kontinuálně **realizuje specifickou primární prevenci rizikového chování** (včetně šikany), kterou má popsáno v Preventivním programu školy. Součástí tohoto programu školy je také školní program proti šikanování (Příloha č. 5 Školní program proti šikanování). Škola má popsány konkrétní preventivní mechanismy, které používá k tomu, aby šikanu minimalizovala a měla ji pod kontrolou (bezpečnostní plán). Účelem je riziku účinně a konkrétně předcházet. Současně má škola popsány postupy řešení krizových situací pro případ, že situace šikany nastala (krizový plán). Na základě svých zkušeností škola tyto plány pravidelně vyhodnocuje a upravuje.
 - 10) Škola zajišťuje **podporu a rozvoj pedagogů v podobě dalšího vzdělávání**; uvádějících učitelů pro začínající pedagogy; dostupné intervize a/nebo supervize. Plán dalšího vzdělávání pedagogů zahrnuje školení pedagogů a ve zvýšené míře pracovníka pověřeného řešením šikany (zpravidla školního metodika prevence) a třídních učitelů (zejm. v prevenci šikanování, v oblasti komunikace, řešení konfliktů, interakce mezi učitelem a žákem, v diagnostice klimatu školní třídy, v ovlivňování postojů žáků v přijímání různosti, v podpoře osobnostně-sociálního rozvoje žáků, v tvorbě pravidel třídy a hodnocení jejich dodržování, v evaluaci klimatu třídy jako východiska k plánování služeb školy). Zároveň zajišťuje vzdělávání ředitelů v oblasti právního povědomí.
 - 11) Škola zajišťuje **pravidelnou realizaci třídnických hodin**, které by měly žákům poskytnout bezpečný prostor k reflexi vlastní zkušenosti ve škole, kdy mohou mluvit o své spokojenosti ve škole, pocitu bezpečí, vztazích ve škole a ve třídě, učit se efektivně řešit konfliktní situace atd.
 - 12) Škola má **zmapovanou síť pomoci pro žáky i pedagogy** ve svém regionu a navazuje s ní spolupráci (např. pedagogicko-psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum, středisko výchovné péče a neziskové organizace, orgán sociálně právní ochrany dětí, krizové centrum, zdravotnická zařízení, Policie ČR případně další odborníci). Je dobré, pokud škola zveřejňuje tyto kontakty pro žáky, rodiče a pedagogy tak, aby jim byly na očích a mohli vyhledat pomoc také sami.

Čl. 3

10.3 Základní postup v řešení šikany

Preventivní opatření školy směřují k minimalizaci rizika výskytu šikany. Škola ale musí být připravena i na situaci, kdy se přes všechna opatření šikana objeví. Metodický pokyn uvádí základní pravidla v šetření a řešení šikany. Podrobnější informace k tématu včetně konkrétních příkladů řešení šikany lze nalézt v odborné literatuře a na webových odkazech viz Příloha č. 7 Literatura a webové odkazy.

(1) Účinná intervence vyžaduje od toho, kdo ji poskytuje, zkušenosti s fungováním skupinové dynamiky a vedením rozhovoru. Je důležité, aby škola disponovala pracovníky, kteří si tyto kompetence rozšířili dalším vzděláním (viz Čl. 3 odst. 3).

(2) Školní šikanování má svůj zákonitý **vnitřní vývoj**. První stadium se v podstatě odehrává v jakékoli skupině. Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy jde o odmítání, nekomunikaci, pomluvy, intriky vůči některému, zpravidla neoblíbenému a nejméně vlivnému členu skupiny. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje. V dalším stadiu dochází ke stupňování manipulací, objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese a ostrakizovaný žák slouží pro odreagování napětí skupiny. Třetí stadium je už klíčové, kdy se vydělí jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nejvhodnější oběti. Následně ale dojde k bodu zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem a celá skupina se stává krutou. V pátém stadiu se šikanování stane skupinovým programem (podrobněji viz Příloha č. 1 Stadia šikanování).

(3) Pro volbu způsobu šetření a řešení šikany je zásadní vyhodnocení závažnosti situace. Škola musí nejprve **posoudit a odhadnout závažnost šikany**. Existuje zásadní rozdíl ve vyšetřování a řešení počátečních a pokročilých stadií šikany.

(4) Po vyhodnocení závažnosti situace a dále v průběhu celého šetření **škola musí zvažovat, zda je sama kompetentní šikanu šetřit a řešit nebo zdali požádá o pomoc zvenčí** (např. pedagogicko-psychologickou poradnu, středisko výchovné péče, neziskovou organizaci).

(5) Pedagogové, především školou pověřený a vyškolený pedagog pro prevenci a řešení šikany (např. školní metodik prevence), by měli zvládnout **počáteční šikanu**, tj. první, druhé a někdy i třetí stadium, kdy ještě nalezneme vhodné svědky a žáky ochotné spolupracovat na změně, a kdy ještě ubližování slabším není řízeno jádrem agresorů (struktura postupu uvedená v Příloze č. 6 Postupy pro vyšetření a řešení šikany). V případě potřeby se škola obrací na externí odborníky.

(6) Při vyšetřování a řešení **pokročilé šikany se škola obrátí na externí odborníky** na šikanu, kteří jsou vybaveni pro řešení třetího, ale i čtvrtého a pátého stadia.

(7) Jeden typ pokročilé šikany – **výbuch skupinového násilí**, tzv. školní lynč, je výjimkou. Zde nelze čekat na odborníka, oběti hrozí těžké poškození zdraví, kromě toho později to již nelze vyšetřit. Z tohoto hlediska musí mít každá škola krizový plán obsahující předem promyšlené kroky, role a úkoly členů týmu (struktura postupu je uvedená v Příloze č. 6 Postupy pro vyšetření a řešení šikany).

(8) Při řešení by měl být kladen akcent na to, že **žák, který je obětí šikany, není jejím viníkem a neměl by tedy být důsledky řešení znevýhodněn**. Je důležité se samotným žákem probrat, co škola může udělat pro to, aby se zase cítil bezpečně.

(9) Po celou dobu řešení škola zajišťuje **ochranu informací a informátorů, jasně vyjadřuje negativní postoj k násilí** a ukazuje, že je toto téma považováno za vážné.

(10) Součástí řešení pak musí být vždy nastavení ozdravných mechanismů pro všechny, kteří se šikany účastnili, a dále pro celou skupinu (třídu). **Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem**. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina či menšina).

(11) Doporučuje se **dále pracovat s agresorem** (vedení k náhledu na vlastní chování, motivy apod.) i s obětí **šikany**. V případě potřeby doporučit zákonnému zástupci péči dítěte v pedagogicko-psychologické poradně, středisku výchovné péče nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

(12) **Škola eviduje projevy šikany a dále reviduje preventivní postupy, bezpečnostní a krizové plány** a nastaví taková opatření, aby bránila návratu rizikového

chování.

(13) **Při řešení by se škola měla vyvarovat těchto nevhodných postupů:**

- přehlížení, bagatelizací agresivního nebo násilného chování
- odkazování na to, aby si oběť svoji situaci řešila sama, „postavila se jí“
- nucení žáků, aby veřejně řekli, co viděli nebo se veřejně ihned na místě omlouvali
- vedení rozhovoru s žákem o situaci před ostatními žáky, vedení rozhovorů žáků zapojených do šikany společně
- nedostatečného vyhodnocení závažnosti problému a z toho plynoucí volby neadekvátních postupů nebo nepřiměřeného trestu
- emotivního řešení problému (k řešení problému je třeba přistupovat věcně)
- agresivního řešení problému (např. násilím)
- příliš autoritativního řešení (např. zastrašováním nebo vyhrožováním), což může vést spíše ke zhoršení situace, případně ke skrytějším formám šikany, nebo i k jinému rizikovému jednání
- předjímání recidivy útočníka
- řešení i méně závažného rizikového chování v součinnosti s policií (zbytečná kriminalizace útočníka)
- automatického obviňování oběti (sekundární viktimizace)
- vyhýbání se problematickým aktivitám jako zdrojům budoucí šikany

Čl. 4

10.4 Nápravná opatření

Škola má k dispozici pro zastavení násilí agresorů nápravná opatření, z nichž některá přicházejí při šikanování v úvahu:

- výchovná opatření (napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy; podmíněné vyloučení a vyloučení ze školy - nelze použít v případě žáka, který plní povinnou školní docházku);
- realizace individuálního výchovného plánu agresora;
- snížení známky z chování;
- převedení do jiné třídy, pracovní či výchovné skupiny (je třeba individuálně posoudit efektivitu tohoto opatření, aby nedošlo k přesunutí šikany do nového prostředí a podmínek);
- vyloučení ze školy při mimořádně závažné šikaně a opakované šikaně po rozhodnutí výchovné komise – nelze použít v případě žáka, který plní povinnou školní docházku. Při vyloučení žáka se musí postupovat v souladu se **zákonem č. 561/2000 Sb.**, předškolním, základním, středním, vyšším odborním a jiným vzděláváním (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů a **zákonem č. 500/2004 Sb.**, správní řád (viz Příloha č. 8 Vzor rozhodnutí o vyloučení žáka);
- v extrémních případech si lze představit potřebu urychlit proces vyloučení žáka proto, aby se neopakovaly negativní projevy plynoucí z přítomnosti problematického žáka ve škole. Taková potřeba může vzniknout zejména v situaci, kdy selžou všechna ostatní opatření organizačního, výchovného či kázeňského charakteru. Pro urychlení procesu vyloučení žáka ze školy zejména v jasných případech, kdy není pochyb o tom, že jsou pro takový postup

splněny podmínky, je možné uvažovat o vyloučení odkladného účinku rozhodnutí o vyloučení žáka ze školy podle **§ 85 správního řádu**. Takto nabyde rozhodnutí o vyloučení žáka ze školy právní moci již doručení účastníkovi nebo účastníkům řízení a nemusí se čekat na uplynutí lhůt pro podání odvolání, případně na rozhodnutí o odvolání. Žák bude takto vyloučen ze školy již dnem doručení rozhodnutí žákovi (v případě, že je žák zletilý), nebo jeho zákonným zástupcům;

- doporučení rodičům, aby dobrovolně umístili žáka do pobytového oddělení střediska výchovné péče, případně doporučení realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v diagnostickém ústavu;

- podání návrhu orgánu sociálně-právní ochrany dětí k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

Čl. 5

10.5 Odpovědnost rodičů a komunikace školy s rodiči

(1) Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Rodičovskou odpovědnost týkající se osoby dítěte vykonávají rodiče způsobem a v míře odpovídající stupni vývoje dítěte. Rodiče mají rozhodující úlohu ve výchově dítěte. Dokud se dítě nestane svéprávným, mají rodiče právo usměrňovat své dítě výchovnými opatřeními, jak to odpovídá jeho rozvíjejícím se schopnostem, včetně omezení sledujících ochranu morálky, zdraví a práv dítěte, jakož i práv jiných osob a veřejného pořádku. Rodiče pak mají být všestranně

příkladem svým dětem, zejména pokud se jedná o způsob života a chování v rodině.

(2) Škola by měla **hned na začátku školního roku informovat rodiče o programu proti šikanování**. Příklad informace o školním programu proti šikanování lze nalézt v Příloze č. 5 Školní program proti šikanování.

(3) Když rodiče přijdou žádat o pomoc ohledně šikany svého dítěte – **nereaguje pedagog obranně a nedůvěřivě**. Nevyjadřuje pochybnosti, nechápe prosbu rodičů jako stížnost. Nezlehčuje situaci tvrzením, že jejich dítě provokovalo, nebo že se jednalo jenom o šikádlení atd. Je nutné rodiče **v klidu vyslechnout, nechat vymluvit, nepoučovat, aktivně naslouchat**. Je potřeba se umět doptat na důležité informace. Podezření nebo tvrzení rodičů, že je jejich dítě šikanováno, se nesmí nikdy podcenit a je potřeba účinně a bezpečně situaci prošetřit (Příloha č. 6 Postupy pro vyšetření a řešení šikany).

(4) Škola **nezve rodiče protagonistů šikany do školy, když ještě šikana není vyšetřena**. V praxi se vyskytuje závažná chyba, kdy si ředitelé pozvou najednou rodiče údajných obětí a údajných agresorů, podezřelé žáky, některé pedagogy a vyšetřují situaci se všemi najednou, případně pořizují video nebo audio záznam.

(5) **Rozhovor s rodiči oběti probíhá individuálně**. U počáteční šikany, která se dá vyšetřit během jednoho nebo dvou dnů, obvykle proběhne až po jejím vyšetření. Úkolem je

rodiče informovat o zjištěních a závěrech školy a domluvit se na dalších opatřeních. Někdy je užitečné připravit rodiče oběti i na třídní schůzku, kde bude podána informace o řešení šikany.

(6) Vážnou **chybou je neinformování rodičů o řešení šikany**. Chybou je taktéž nepřipravená třídní schůzka a opakované řešení šikany s rodiči, což vede k eskalaci destruktivních procesů a negativních emocí.

(7) Ve všech případech je potřeba informovat rodiče, že ve třídě byla šikana a škola ji řešila. U počáteční šikany zpravidla stačí podat informaci na pravidelné schůzce, u pokročilé šikany je na místě svolat schůzku mimořádnou. Vždy je důležité, aby byl na schůzce přítomný školou pověřený a vyškolený pedagog pro prevenci a řešení šikany (případně i externí odborník).

(8) Rozhovory s rodiči, rozhovory s protagonisty šikany (oběťmi, svědky, agresory) jsou náročné. Určený pedagog pro prevenci a řešení šikany musí absolvovat alespoň základní výcvikový kurz – první pomoc při šikanování.

Čl. 6

10.6 Šikana zaměřená na učitele: jak ji předcházet a jak ji řešit

(1) Šikana zaměřená na učitele ze strany žáků není pouze výsledkem osobnostních charakteristik učitele nebo jeho sociálních či pedagogických kompetencí. Neměla by být proto v žádném případě považována za individuální záležitost konkrétního pedagoga, kterou by si měl vyřešit sám. Odpovědnost za prevenci a řešení šikany nese vedení školy, potažmo také zřizovatel.

(2) Šikana zaměřená na učitele je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí (učitel × žák) a žák/student se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele. Tato forma šikany je tedy charakteristická tím, že strana s nižším statusem a nižší mírou formálně přidělené moci ubližuje straně s vyšším statusem a formální autoritou.

(3) Šikana zaměřená na učitele se nejčastěji odehrává ve škole – ve třídách a na chodbách, nicméně může se odehrávat také mimo školu ve veřejných prostorech, v místě bydliště pedagoga nebo v kyberprostoru.

(4) Je zapotřebí mít na paměti, že šikanou může trpět i vysoce zkušený a kompetentní pedagog, který dobře zná svůj předmět, ovládá třídní management a má dobré pedagogické schopnosti. Ani takový pedagog nemusí disponovat kapacitou zamezit některým šikanujícím projevům vůči sobě. Pedagog může vnímat situaci, kdy je šikanován žáky, jako stigma a pociťuje stud a selhání, což mu zároveň často brání vyhledat pomoc u kolegů, vedení školy nebo ve svém okolí. V řešení situace pak pedagoga také oslabuje obecně zažitý mylný

názor, že kompetentní pedagogové problém s udržováním kontroly ve třídě nemají. Učitelé se tak mohou ocitnout v paradoxní situaci, ve které jsou činěni zodpovědnými za násilí, které je namířeno proti nim samotným. Je zapotřebí, aby škola vytvořila bezpečné prostředí a atmosféru důvěry, ve kterém bude tento druh rizika – šikana učitele – uznán a budou nastaveny mechanismy a postupy (krizový plán) k ochraně pedagogů a k účinné prevenci a řešení takového chování, se kterými budou všichni žáci, pedagogové a zákonní zástupci seznámeni.

(5) Specifika pro prevenci šikany zaměřené na učitele

Pro prevenci šikany zaměřené na učitele platí doporučení pro vytváření a udržování bezpečné školy uvedené v Čl. 3 tohoto metodického pokynu. Pravděpodobnost výskytu šikany zaměřené na učitele dále snižuje:

- Prevence stojí na celoškolském přístupu, který akcentuje dobré sociální klima, připouští riziko výskytu šikany učitele ve škole, otevřeně takové chování odmítá a realizuje prevenci případně intervenci, pokud k výskytu dojde. Uvědomění si rizika a jeho deklarace může významně snížit rozvoj šikany.

- Vedení školy vyjadřuje pedagogům podporu, oceňuje jejich práci, vytváří atmosféru důvěry, podporuje spolupráci v pedagogickém sboru a zastává nekonfliktní způsob řešení problémů.

- Škola má jasně stanovený způsob, jakým mají pedagogové podezření na šikanu své osoby nebo kolegy, nebo oznámení o šikaně podat, komu a jak s tím bude nakládáno.

- Pedagog nastavuje a uplatňuje jasná pravidla ve třídě; na konflikt nebo nerespektování reaguje včas, pracuje s pravidly v chování a používá stanovené důsledky jejich nerespektování konzistentně; vyhýbá se řešení konfliktu a konfrontací ze strany žáka před celou třídou, usměrňuje řešení na individuální konzultaci; vyhýbá se konfrontačnímu tónu.

- Pedagog posiluje zapojení žáků/studentů do výuky, dává jim na výběr, činí úkoly a výuku pro žáky/studenty zajímavými, propojuje výuku s běžným životem a potřebami žáků; jeho výklad a očekávání jsou pro žáky srozumitelné, odpovídají obtížnosti, kterou mohou zvládnout apod.

- Očekává úspěch u všech žáků a podporuje je, dává žákům zpětnou vazbu k tomu, co udělali dobře, staví na silných stránkách žáků.

- Nezpůsobuje ponížení nebo zesměšnění žáka před třídou; při hodnocení žáka zachovává jeho důstojnost.

- Všímá si změn v náladě, emocích a v chování žáků a včas na ně reaguje.

- Problémy neřeší sám, ale ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm, případně s vedením školy.

Základní škola a Mateřská škola Markvartice

- Všímá si prosociálního a kooperativního chování žáků a oceňuje je; podporuje kooperaci mezi žáky a prostředím, kde se každý žák/student cítí přijatý.

(6) Specifika pro řešení šikany zaměřené na učitele

Pro řešení šikany zaměřené na učitele platí doporučení uvedené v Čl. 4 tohoto metodického pokynu. Dále je důležité respektovat tyto zásady:

- **Pedagog, který čelí šikaně ze strany žáků, je v dané situaci v pozici oběti, která by neměla zůstat v situaci sama, ale měla by vyhledat pomoc ostatních.** Nelze očekávat, že situaci, kterou lze klasifikovat jako šikanu, vyřeší pedagog v pozici oběti sám. Proto je zapotřebí, aby tuto skutečnost škola neočekávala a nevyžadovala. Naopak je zapotřebí, aby podporovala své pedagogy k vyhledání pomoci, zajistila bezpečí pro pedagoga a řešila vzniklou situaci se žáky, rodiči a ostatními pedagogy.

- Škola musí mít připravený krizový plán, ve kterém bude specifikováno, jak se v situaci naplnění tohoto rizika zachová, jakou roli a možnosti řešení krizové situace má sám pedagog, jakou roli vedení školy, školní poradenské pracoviště apod. Plán rovněž zahrnuje pokyny pro zajištění bezpečí pro ohroženého pedagoga a žáky.

- V případě bezprostředního ohrožení pedagoga žákem/žáky se pedagog řídí krizovým plánem školy. Pokud je tento plán nedostatečný, zajistí si pedagog pro sebe bezpečí (odejde ze třídy, přivolá si pomoc apod.) a požádá o spolupráci jiného kolegu nebo vedení školy pro zajištění dohledu ve třídě, případně izolaci agresora a zajištění bezpečí pro ostatní žáky ve třídě vyžaduje-li to situace.

- Je zapotřebí, aby pedagog sám, jeho kolegové i vedení školy porozuměli tomu, že pedagog byl vystaven traumatickému zážitku. Tento zážitek může být bolestným i pro svědky (kolegy nebo žáky ve třídě). Je proto zapotřebí dovolit si čas na zpracování šoku, neobviňovat se, vyhledat si pro sebe sociální podporu od kolegů, přátel, rodiny, monitorovat u sebe znaky stresu, které se mohou objevit i později (např. problémy se spánkem, pozorností, úzkostí, zvýšená citlivost, nechut' k jídlu nebo naopak) a případně vyhledat pro sebe odbornou pomoc.

- Šikana pedagoga bývá často spojena s šikanou mezi žáky. Škola zajistí posouzení sociálních vztahů ve třídě a na základě výsledků nastaví odpovídající řešení.

- Pro třídu, ve které se šikana odehrávala, zajistí škola intervenční program k řešení šikany za účelem znovunastolení bezpečí ve třídě (jedná se o program selektivní nebo indikované primární prevence, nikoli všeobecné prevence).

- Stejně jako u šikany mezi žáky i zde je potřeba, aby po takové situaci škola revidovala mechanismy a postupy (krizový plán), aby bylo zřejmé, jak zacházet s případnými podobnými situacemi v budoucnu.

- V případě, že je pedagog nespokojený s řešením situace ze strany vedení školy, může se obrátit na příslušný inspektorát práce.

Čl. 7

10.7 Právní odpovědnost školy

(1) Škola má odpovědnost za žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování. Z tohoto důvodu pedagog musí šikanování mezi žáky neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.

(2) Podle **vyhlášky č. 263/2007 Sb.**, kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí, odpovídá i za škodu způsobenou žákům v době vykonávání přechodného dohledu, tj. při vyučování a v přímé souvislosti s ním.

(3) Ředitel školy nese také odpovědnost za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví pro své zaměstnance dle **§ 101 a § 102 zákona č. 262/2006 Sb.**, zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

(4) **Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:**

- Dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit **zákonnému zástupci** jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (**§ 21 odst. 2 školského zákona**).
- Škola ohlašuje **orgánu sociálně-právní ochrany dětí** takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný, nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo. Situace ohrožení dítěte přitom musí trvat po takovou dobu nebo nabývat takové intenzity, že nepříznivě ovlivňuje vývoj dítěte anebo je nebo může být příčinou nepříznivého vývoje dítěte (viz **§ 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb.**, o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů); v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které sice výše uvedeným nebyly oznámeny, avšak které jsou svou povahou velmi závažné a nasvědčují tomu, že dítě se nachází v nepříznivé sociální situaci, jelikož jeho přirozené prostředí nedokáže dostatečným způsobem naplňovat své funkce při zajišťování přiměřené ochrany příznivého vývoje dítěte.
- OSPOD vstupuje do řešení těch případů agresivního chování dítěte ve škole, v nichž jsou tyto projevy pouze sekundárním důsledkem nepříznivé sociální situace dítěte a jeho rodiny a v nichž je třeba dítěti a jeho rodině zprostředkovat a zajistit odpovídající pomoc a podporu prostřednictvím nástrojů sociální práce. Základními nástroji práce

OSPOD je vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a individuální plánování koordinované intervence.

- Dalším významným nástrojem OSPOD pro řešení nepříznivé sociální situace dítěte a jeho rodiny jsou **případové konference**, tj. případová setkání těch osob, které mohou dítěti a jeho rodině poskytnout odpovídající pomoc a podporu, které staví dítě a jeho rodinu do centra řešení jejich situace a které vychází z principu partnerství a spolupráce, jakož i z principu důvěrnosti, diskrétnosti a bezpečného prostoru pro vzájemné sdílení informací. Případová konference je **nástrojem případové práce** (tzv. case managementu), což determinuje pravidla, která je třeba v jejím rámci respektovat. Vymezení okruhu zúčastněných osob je plně v kompetenci sociálního pracovníka, který bude vycházet z předmětu případové konference. Zástupce školy může být na případovou konferenci přizván, pokud on sám jako fyzická osoba, s ohledem na význam, který zastává ve vztahové síti dítěte, či škola jako instituce mohou s ohledem na konkrétní okolnosti případu přispět k řešení situace dítěte a jeho rodiny. Pokud je zástupce školy na konferenci účasten, pak je ze zákona vázán zachováváním mlčenlivosti (dle § 57 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí). Informace, které se na konferenci dozví, jím nesmí být nikam přeneseny, ani do prostoru školy. Pokud jedním z výstupů případové konference bude přijetí konkrétního opatření za účelem úpravy podmínek ve školním prostředí, je třeba postupovat v souladu se školským zákonem. Není přitom nezbytné na půdě školy sdělovat, že konkrétní opatření je přijímáno jako jeden z výstupů případové konference, a to z důvodu ochrany dítěte před případnou stigmatizací. Je třeba zdůraznit, že nástroj případových konferencí není výlučným nástrojem OSPOD při poskytování sociálně-právní ochrany dětí, ale může být využit i školou bez nutnosti účasti OSPOD jako nástroj případové práce při řešení situace ve třídě či škole, v níž je třeba uskutečnit setkání více osob a koordinovat jejich další postupy.
- Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku, nebo trestného činu, obrací se škola na **Policii ČR**. Trestní oznámení je možné podat také na **státní zastupitelství**. Tuto skutečnost oznámí ředitel školy nebo jiná pověřená osoba jakoukoliv formou (písemně, telefonicky, osobně) na Policii ČR, v ideálním případě přímo specialistovi na problematiku mládeže Služby kriminální policie a vyšetřování, jinak na nejbližším obvodním oddělení Policie ČR. V takovém případě vystupuje tato osoba jako oznamovatel a má právo na vyrozměnění do jednoho měsíce od podání oznámení. Oznámení může podat také zákonný zástupce dítěte.

11. PŘÍLOHA Č. 2

Informace pro pedagogické pracovníky - šikanování

Zpracováno dle Metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č. j. MSMT-21149/2016

Šikanování je mimořádně nebezpečná forma násilí (agrese), která ohrožuje naplňování zásad a cílů vzdělávání ve škole a školském zařízení (dále jen „škola“). V místech jejího výskytu dochází ke ztrátě pocitu bezpečí žáků, který je nezbytný pro harmonický rozvoj osobnosti a efektivní výuku. Na rozdíl od jiných druhů násilí, se kterými se setkáváme ve školním prostředí, je šikana zvlášť zákeřná, protože často zůstává dlouho skrytá. Tak i při relativně malé intenzitě šikany může u jejích obětí docházet k závažným psychickým traumatům s dlouhodobými následky a k postupné deformaci vztahů v kolektivu. Vzhledem k tomu, že šikana se v zárodečných stádiích více či méně vyskytuje téměř v každé škole, je potřeba věnovat tomuto jevu zvláštní pozornost. Důraz je třeba klást na budování otevřených, kamarádských a bezpečných vztahů mezi žáky ve třídě a samozřejmě i mezi všemi členy společenství školy. Je důležité, aby pedagogové uměli rozpoznat a řešit počáteční stadia šikanování. V případě rozvinutí pokročilé šikany je nutná spolupráce školy s odborníky ze specializovaných zařízení (podrobněji viz kapitolu II., čl. 7.4.). Zajištění ochrany dětí před šikanou vyžaduje další vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti problematiky šikanování, neboť běžné pedagogické postupy selhávají.

11.1 Charakteristika šikanování

- (2) Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoúčelností agrese.

- (2) Podoby šikany:

- Přímá šikana může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy), verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy); nebo neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zstrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek).

• Nepřímá šikana má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická, nicméně v některých případech může být také třetí strana manipulována do situace, kdy má zapříčinit fyzické ublížení. Nefyzické formy nepřímé šikany pak mohou zahrnovat záměrnou ignoraci nebo izolování žáka nebo učitele rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace.

• Jednou z nejčastějších forem šikany je také elektronická šikana, tj. kyberšikana, která může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, jako je youtube.com, spoluzaci.cz nebo facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhrůžných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhrůžné SMS nebo e-maily apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti. Pokud je oběť šikanována ve třídě, svědky pomluv, nadávek, posmívání a ztrapňování je max. několik desítek lidí. V prostředí internetu může být svědkem (ale i útočníkem) stejného chování i několik desítek tisíc lidí. Kyberšikana bývá u dětí školního věku často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany. Je tedy důležité při řešení prověřit případné souvislosti s klasickou šikanou. Tedy pokud probíhá klasická šikana (např. nadávky, ponižování), je nutné zjistit situaci oběti v kyberprostoru (mobil, profil, chat apod.) a naopak. Škola by se kyberšikanou měla zabývat vždy, když se o ní dozví. Základním úkolem musí být zmapování konkrétního případu, které škole pomůže rozhodnout se pro správný postup řešení.

(3) Důležité znaky šikanování: záměrnost, cílenost, opakování (není podmínkou), nepoměr sil, bezmocnost oběti, nepříjemnost útoku, samoučelnost agrese.

(4) Jedním z rozlišujících prvků je schopnost žáka škádlení opětovat, bránit se mu, zastavit ho. Ve chvíli, kdy se žák škádlení nebo agrese neumí nebo nemůže bránit, cítí se bezradný a bezmocný, a přesto škádlení nebo agrese pokračuje, pak toto chování přerůstá v šikanu. Podobně, jedná-li se o šikanu pedagoga žáky, pak šikana není zlobení a nerespektování ze strany žáků, které postrádá znaky šikany. Naopak přerůstá v šikanu, stává-li se vědomým, záměrným, úmyslným a cítí-li pedagog, že není v jeho moci jej zastavit, cítí se bezbranně, ztrácí autoritu a poměr sil v rolích žák/žáci x pedagog se obrací.

(5)

a) Kyberšikanou není oprávněná kritika na internetu bez zlého úmyslu, bez nadávek a ponižování. Termínem kyberšikana neoznačujeme rovněž vzájemné internetové psychické násilí a ani věčný konflikt (i opakovaný) mezi rovnocennými partnery.

b) Od kyberšikany je potřeba odlišovat příbuzné fenomény, které jsou často s kyberšikanou provázány nebo se s ní částečně překrývají, nicméně samy o sobě označují jiný typ násilného chování. Patří mezi ně například happy slapping, sexting, hoax, spam, cyberstalking, flaming, phishing (podrobněji viz metodické doporučení, příloha č. 7 - Kyberšikana)

11.2 Odpovědnost pedagogických pracovníků

- (5) Škola má odpovědnost za žáky. V souladu s ustanovením **§ 29 zákona č. 561/2004 Sb.**, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování. Z tohoto důvodu pedagog musí šikanování mezi žáky neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.
- (6) Podle **vyhlášky č. 263/2007 Sb.**, kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí, odpovídá i za škodu způsobenou žákům v době vykonávání přechodného dohledu, tj. při vyučování a v přímé souvislosti s ním.
- (7) Ředitel školy nese také odpovědnost za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví pro své zaměstnance dle **§ 101 a § 102 zákona č. 262/2006 Sb.**, zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.
- (8) **Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:**
- Dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit **zákonnému zástupci** jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (**§ 21 odst. 2 školského zákona**).
 - Škola ohlašuje **orgánu sociálně-právní ochrany dětí** takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný, nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo. Situace ohrožení dítěte přitom musí trvat po takovou dobu nebo nabývat takové intenzity, že nepříznivě ovlivňuje vývoj dítěte anebo je nebo může být příčinou nepříznivého vývoje dítěte (viz **§ 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb.**, o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů); v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které sice výše uvedeným nebyly oznámeny, avšak které jsou svou povahou velmi závažné a nasvědčují tomu, že dítě se nachází v nepříznivé sociální situaci, jelikož jeho přirozené prostředí nedokáže dostatečným způsobem naplňovat své funkce při zajišťování přiměřené ochrany příznivého vývoje dítěte.
 - OSPOD vstupuje do řešení těch případů agresivního chování dítěte ve škole, v nichž jsou tyto projevy pouze sekundárním důsledkem nepříznivé sociální situace dítěte a jeho rodiny a v nichž je třeba dítěti a jeho rodině zprostředkovat a zajistit odpovídající pomoc a podporu prostřednictvím nástrojů sociální práce. Základními nástroji práce

OSPOD je vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a individuální plánování koordinované intervence.

- Dalším významným nástrojem OSPOD pro řešení nepříznivé sociální situace dítěte a jeho rodiny jsou **případové konference**, tj. případová setkání těch osob, které mohou dítěti a jeho rodině poskytnout odpovídající pomoc a podporu, které staví dítě a jeho rodinu do centra řešení jejich situace a které vychází z principu partnerství a spolupráce, jakož i z principu důvěrnosti, diskrétnosti a bezpečného prostoru pro vzájemné sdílení informací. Případová konference je **nástrojem případové práce** (tzv. case managementu), což determinuje pravidla, která je třeba v jejím rámci respektovat. Vymezení okruhu zúčastněných osob je plně v kompetenci sociálního pracovníka, který bude vycházet z předmětu případové konference. Zástupce školy může být na případovou konferenci přizván, pokud on sám jako fyzická osoba, s ohledem na význam, který zastává ve vztahové síti dítěte, či škola jako instituce mohou s ohledem na konkrétní okolnosti případu přispět k řešení situace dítěte a jeho rodiny. Pokud je zástupce školy na konferenci účasten, pak je ze zákona vázán zachováváním mlčenlivosti (dle § 57 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí). Informace, které se na konferenci dozví, jím nesmí být nikam přeneseny, ani do prostoru školy. Pokud jedním z výstupů případové konference bude přijetí konkrétního opatření za účelem úpravy podmínek ve školním prostředí, je třeba postupovat v souladu se školským zákonem. Není přitom nezbytné na půdě školy sdělovat, že konkrétní opatření je přijímáno jako jeden z výstupů případové konference, a to z důvodu ochrany dítěte před případnou stigmatizací. Je třeba zdůraznit, že nástroj případových konferencí není výlučným nástrojem OSPOD při poskytování sociálně-právní ochrany dětí, ale může být využit i školou bez nutnosti účasti OSPOD jako nástroj případové práce při řešení situace ve třídě či škole, v níž je třeba uskutečnit setkání více osob a koordinovat jejich další postupy.
- Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku, nebo trestného činu, obrací se škola na **Policii ČR**. Trestní oznámení je možné podat také na **státní zastupitelství**. Tuto skutečnost oznámí ředitel školy nebo jiná pověřená osoba jakoukoliv formou (písemně, telefonicky, osobně) na Policii ČR, v ideálním případě přímo specialistovi na problematiku mládeže Služby kriminální policie a vyšetřování, jinak na nejbližším obvodním oddělení Policie ČR. V takovém případě vystupuje tato osoba jako oznamovatel a má právo na vyrozměnění do jednoho měsíce od podání oznámení. Oznámení může podat také zákonný zástupce dítěte.

11.3 Prevence v šikanování

1. Základem prevence šikanování a násilí ve škole je podpora pozitivních vzájemných vztahů mezi žáky (a mezi žáky a učiteli). Pedagogičtí pracovníci při efektivní realizaci prevence šikanování usilují o vytváření bezpečného prostředí a za tím účelem:

- podporují solidaritu a toleranci,
- podporují vědomí sounáležitosti

- posilují a vytváří podmínky pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy
- uplatňují spolupráci mezi dětmi a rozvíjí jejich vzájemný respekt
- rozvíjí jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince.

2. Pedagogičtí pracovníci se budou vzdělávat v akreditovaných kurzech k problematice šikanování podle plánu DVPP školy.

3. Pedagogičtí pracovníci budou vykonávat v souladu s pracovním řádem dohled nad žáky zejména ve škole před vyučováním, o přestávkách mezi vyučovacími hodinami, mezi dopoledním a odpoledním vyučováním, podle potřeby při přecházení žáků mezi budovami školy, do zařízení školního stravování a do školní družiny. Především v prostorách, kde k šikanování již došlo nebo kde by k němu mohlo docházet.

4. Pedagogičtí pracovníci budou vést důsledně a systematicky žáky k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech, respektujících identitu a individualitu žáka, pomáhat rozvíjet pozitivní mezilidské vztahy a úctu k životu druhého člověka. Viz dále ŠVP ...

5. Všichni pedagogičtí pracovníci by měli vnímat vztahy mezi žáky a atmosféru v třídních kolektivech, kde působí, jako nedílnou a velmi důležitou součást své práce. Důležité aktivity školy nelze spojovat jen s určitým vyučovacím předmětem nebo skupinou předmětů. Vztahy a chování pedagogických i nepedagogických pracovníků vůči sobě a vůči žákům, ovlivňují chování žáků.

6. Pedagogičtí pracovníci budou dbát na dodržování školního řádu, ve kterém jsou jasné stanoveny pravidla chování včetně sankcí za jejich porušení.

7. Ve třídě jsou nastavena **třídní pravidla**, která nenahrazují ani nezdvojují školní řád. Ideální je, pokud se na tvorbě třídních pravidel a na reflexi jejich dodržování podílejí spolu s pedagogem (nejlépe třídním učitelem) do značné míry samotní žáci.

8. Třídní učitel zajišťuje **pravidelnou realizaci třídnických hodin**, které by měly žákům poskytnout bezpečný prostor k reflexi vlastní zkušenosti ve škole, kdy mohou mluvit o své spokojenosti ve škole, pocitu bezpečí, vztazích ve škole a ve třídě, učit se efektivně řešit konfliktní situace atd.

11.4 Postupy řešení šikanování

1. Informují-li rodiče pedagogického pracovníka o podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, spolupracuje s metodikem prevence a výchovným poradcem, informuje ředitele školy.

2. Má-li pedagogický pracovník podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, spolupracuje s metodikem prevence a výchovným poradcem, informuje ředitele školy.

3. V případě prokázaných projevů šikany neprodleně informuje ředitele školy, spolupodílí se na vyšetřování šikany dle pokynů ředitele školy.

4. Vždy informuje rodiče o výsledcích vyšetřování šikany, a to i v případech, že se podezření neprokáže.

Metody vyšetřování šikany pedagogickým pracovníkem

Základní škola a Mateřská škola Markvartice

Při vyšetřování šikany se nejprve zjišťuje, o jaké stádium a formu šikany jde. Existuje rozdíl mezi vyšetřováním počátečních a pokročilých stádií šikanování.

A. Pro vyšetřování počáteční šikany (se standardní formou) lze doporučit strategii v těchto pěti krocích:

1. Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi.
2. Nalezení vhodných svědků.
3. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (nikoli však konfrontace obětí a agresorů).
4. Zajištění ochrany obětí.
5. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.

B. Pokročilá šikana s neobvyklou formou – výbuch skupinového násilí vůči oběti, tzv. třídního lynčování, vyžaduje následující postup:

1. Překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti.
2. Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.
3. Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi.
4. Pokračující pomoc a podpora oběti.
5. Nahlášení policii.
6. Vlastní vyšetřování.

Výchovná opatření

(1) Doporučuje se dále pracovat s agresorem (jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí). V případě potřeby mu zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

(2) Pro potrestání agresorů lze užít i následující běžná výchovná opatření:

- Napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele, podmíněné vyloučení a vyloučení ze studia na střední škole.

- Snížení známky z chování.

- Převedení do jiné třídy.

(3) Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina).

(4) V mimořádných případech se užijí další opatření, které projedná ředitel školy.

11.5 Spolupráce s rodiči

Informují-li rodiče pedagogického pracovníka o podezření na šikanování, zahájí okamžitě vyšetřování šikany, spolupracuje s metodikem prevence a výchovným poradcem, informuje ředitele školy.

Při nápravě šikanování pedagogický pracovník spolupracuje:

- s ředitelem školy, školním metodikem prevence, výchovným poradcem a dalšími pedagogickými pracovníky

- s rodinou oběti,
- s rodinou agresora.

Při jednání s rodiči dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací. Je nutné předem informovat rodiče o tom, co dělat v případě, když se dozvědí o šikanování.

Příklady nepřímých a přímých znaků šikanování

1. Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- Stává se uzavřeným.
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- Stále postrádá nějaké své věci.
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.
- (Zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přizpůsobovací konflikty nejsou vzácností!)

2. Přímé znaky šikanování mohou být např.:

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo "legrací" zranitelný.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávistným, nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje.
- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
- Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

12. PŘÍLOHA Č. 3

12.1 Literatura pro oblast školního šikanování

Základní literatura

- Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.

Poznámka: Pro pracovníky v ústavní a náhradní rodinné péči může být užitečná kapitola Past'ácké šikany v knize Bolest šikanování (Portál, 2001, 2005).

Doporučená literatura (knihy, sborníky, studie, závěrečné zprávy)

- Kavalír, A. (Eds.) (2009). Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele. Plzeň: Dragon press s.r.o.
- Kolář, M. (2013). Výcvik odborníků v léčbě šikany. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií.
- Kolář, M. (2012). Net story: Příběhy ze světa internetu. Praha: NCBI.
- Kolář, M. (2001, 2005). Bolest šikanování. Praha: Portál.
- Kolář, M. (2009). Skrytá podstata Hradeckého školního programu proti šikanování. In: Phillipová, L., Janošová, P. (Eds.) Šikana jako etický, psychologický a pedagogický problém. Sborník příspěvků z konference v Praze 19. 3. 2009. Praha: Tribun EU.
- Kolář, M. (2005). Školní násilí a šikanování. Ostrava: CIT, Ostravská univerzita.
- Kolář, M. (Ed.) (2004) Školní šikanování. Sborník z první celostátní konference konané v Olomouci na PdF UP 30. 3. 2004. Praha: Společenství proti šikaně. 10-12.
- Kolář, M. (2000, 1997). Skrytý svět šikanování ve školách. Praha: Portál.
- Kolář, M. (2003). Specifický program proti šikanování a násilí ve školách a školských zařízeních. Praha: MŠMT ČR.
- Kolektiv autorů (2012). Elektronická šikana a jak jí řešit. (Metodický materiál.) Praha: NCBI.
- Kopecký, K., Krejčí, V. (2010). Rizika virtuální komunikace. (Příručka pro učitele.) Olomouc: Net Univerzity. [cit. 2.12. 2012] <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni>
- Krejčí, V. (2010). Kyberšikana – kybernetická šikana. Olomouc: E-Bezpečí. [cit. 2.12. 2012] Dostupný z WWW – <http://www.e-nebezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd>
- Parry, J., Carrington, G. (1997). Čelíme šikanování: Sborník metod. Praha: IPPP: Portál.
- Philippová, L., Janošová, P. (Eds.) (2009). Šikana jako etický, psychologický a pedagogický problém. Sborník příspěvků z konference konané 19. 3. 2009 v Praze. Brno: Tribun EU.
- Rogers, V. (2011). Kyberšikana. (Pracovní materiály pro učitele a žáky.) Praha: Portál.
- Říčan, P., Janošová, P. (2010). Jak na šikanu. Praha: Grada.
- Říčan, P. (1995). Agresivita a šikana mezi dětmi. Praha: Portál.

Doporučená literatura (časopisy)

- Kolář, M. (2010). Bolest kyberšikany. Informační bulletin 1. Úřad pro ochranu osobních údajů.
- Kolář, M. (2010). Ve škole: Šikana, nebo jen škádlení? Psychologie dnes 2 (16), 56-59.
- Kolář, M. (2009). Šikana v mateřské škole: diferenciální diagnostika – jak rozlišit šikanování od škádlení? Řízení mateřské školy (20. aktualizace). Praha: nakladatelství dr. Josef Raabe.
- Kolář, M. (2009). Zlo či dobro, šikanovanie alebo doberanie? In: Sociálna prevencí 1. Bratislava: Národné osvetové centrum.
- Kolář, M. (2007). Český školský program proti šikanování. Perspektivy. In: Sociálna prevencia. Bratislava: Národné osvetové centrum.
- Kolář, M. (2007). Český školní program proti šikanování. Právo a rodina, 3.
- Kolář, M. (2006). Jak na šikanu? Psychologie dnes 2 (12), 16-18.
- Kolář, M. (2005). Devět kroků při řešení počáteční šikany aneb pedagogická chirurgie. Prevence 7 (2), 3-7.
- Miovský, M. a kol. (2012). Návrh doporučené struktury MPP prevence rizikového chování pro ZŠ. Praha: Klinika adiktologie 1.LF KU

12.2 Webové stránky s tematikou školní šikany a kyberšikany

Společenství proti šikaně, www.sikana.org
E-Nebezpečí pro učitele, www.e-nebezpeci.cz
Národní centrum bezpečnějšího internetu, www.ncbi.cz

12.3 Kontakty

Sdružení Linka bezpečí (116 111), www.linkabezpeci.cz
Poradna webu Minimalizace šikany, www.minimalizacesikany.cz
Internet poradna, www.internetporadna.cz
Kontaktní centrum, které přijímá hlášení, týkající se nezákonného a nevhodného obsahu internetu, www.Horka-linka.cz
Poradna E-Bezpečí - poradenská linka zaměřená na prevenci rizikového chování na Internetu,

13. PŘÍLOHA Č. 4

Škola	
Směrnice ředitele školy k dalšímu vzdělávání pedagogických pracovníků	
Č. j.:	Účinnost od:
Spisový znak:	Skartační znak:
Změny:	

13.1 Plán dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků

Plán dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků zpracovává ředitel školy a projednává v pedagogické radě.

Druhy dalšího vzdělávání jsou rozděleny na:

1. Institucionální vzdělávání (prostřednictvím akreditovaných vzdělávacích zařízení včetně vysokých škol),

1.1 Studium ke splnění kvalifikačních předpokladů (pedagogický pracovník si doplňuje odbornou kvalifikaci nezbytnou k výkonu přímé pedagogické činnosti, je povinné):

a) Studium v oblasti pedagogických věd (vysoká škola, délka trvání nejméně 250 vyučovacích hodin).

b) Studium pedagogiky (zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, délka trvání 120 vyučovacích hodin pro učitele odborných předmětů, 80 vyučovacích hodin pro vychovatele, pedagoga volného času – má alespoň střední vzdělání s výučním listem).

c) Studium pro asistenta pedagoga (zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 120 vyučovacích hodin – má pouze základní vzdělání).

d) Studium pro ředitele škol (nejméně 100 vyučovacích hodin)

e) Studium k rozšíření odborné kvalifikace (učitelé, kteří mají odbornou kvalifikaci a chtějí si ji dále rozšířit (vysoká škola, nejméně 200 vyučovacích hodin, v některých případech 250 vyučovacích hodin).

Základní škola a Mateřská škola Markvartice

1.2 Studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů (není povinné, je ale nezbytné v případech, kdy je vyžadováno předpisem pro postup v kariérním systému, případně k výkonu určitých specializovaných činností):

- a) Studium pro vedoucí pedagogické pracovníky (vysoká škola, nejméně 350 vyučovacích hodin).
- b) Studium pro výchovné poradce (vysoká škola, nejméně 250 vyučovacích hodin).
- c) Specializovaná činnost – koordinace v oblasti informačních a komunikačních technologií (nejméně 250 vyučovacích hodin)
- d) Specializovaná činnost – tvorba a následná koordinace školních vzdělávacích programů (nejméně 250 vyučovacích hodin).
- e) Specializovaná činnost – prevence sociálně patologických jevů (nejméně 250 vyučovacích hodin).
- f) Specializovaná činnost – specializovaná činnost
- g) Specializovaná činnost – specializovaná činnost v oblasti enviromentální výchovy

1.3 Studium k prohlubování odborné kvalifikace (účasti na kurzech a seminářích, nejméně 4 vyučovací hodiny)

2 Samostudium (na formu samostudia je využíváno především studijní volno).

13.2 Organizační zajištění dalšího vzdělávání ve škole

Návrhy na plán dalšího vzdělávání shromažďuje zástupkyně ředitele školy a přehled vede v tabulce.

Zástupkyně ředitele provede kontrolu, zda akce odpovídají vyhlášce č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků.

Pomocí nástěnky ve sborovně školy informuje p. zástupkyně pedagogické pracovníky o jednotlivých akcích. Jde-li o mimořádný zájem školy, projedná osobně s pedagogickými pracovníky účast na některé akci.

Přihlášky na akce vyplňují pedagogičtí pracovníci samostatně v písemné nebo elektronické podobě.

Povolení jednotlivých akcí provádí ředitel školy s tím, že přihlédne k:

- potřeby školy,
- počtu akcí, kterých se pedagogický pracovník zúčastnil za pololetí,
- časové náročnosti akcí (potřeba suplování za nepřítomné učitele),
- finanční náročnosti akce.

Základní škola a Mateřská škola Markvartice

Všechny akce, kterých se pedagogičtí pracovníci zúčastní, zapisuje zástupkyně ředitele ve spolupráci s ekonomkou školy do tabulky, viz příloha.

O průběhu akce pedagogický pracovník stručně informuje zástupkyni ředitele školy. Ta rozhodne, zda budou o akci informováni další pracovníci, popřípadě předány materiály.

Jednou za pololetí (prosinec a červen) předá zástupkyně ředitele školy přehled o akcích DVPP. Součástí tohoto přehledu je i vyúčtování účelových finančních prostředků na DVPP.

Ředitel školy zpracuje do konce kalendářního roku zprávu o použití DVPP, tato zpráva bude součástí výroční zprávy školy i výroční zprávy o hospodaření.

Ředitel školy zajistí vzdělávání pracovníků (pedagogických i nepedagogických) v akreditovaných kurzech k problematice šikanování. Vzdělávání pedagogických pracovníků se řídí § 10 vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků. Vzdělávání školního metodika prevence ve specializačním studiu se řídí § 9 vyhlášky č. 317/2005 Sb. Viz dále Program proti šikanování ve škole.

14. PŘÍLOHA Č. 5

14.1 Informace pro žáky - šikanování

Zpracováno dle Metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č. j. MSMT-21149/2016

Nikdo nemá právo druhému ubližovat!

Spolužáci se k tobě chovají nepřátelsky, ubližují ti a ty nevíš, jak dál?

Víš o někom, kdo je šikanován, a je ti ho líto?

Překonej strach a zajdi za učitelem, kterému důvěřuješ:

- třídní učitel,
- výchovný poradce,
- školní psycholog,
- ředitel školy.

Svěř se rodičům.

Co je to šikanování?

Za šikanování se považuje to, když jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně ubližuje druhým. Znamená to, že ti někdo, komu se nemůžeš ubránit, dělá, co ti je nepříjemné, co tě ponižuje, nebo to prostě bolí. Strká do tebe, nadává ti, schovává ti věci. Ale může ti znepríjemňovat život i jinak. Pomlouvá tě, intrikuje proti tobě, navádí spolužáky, aby s tebou nemluvili a nevšímali si tě.

Později se otravování života stupňuje a zdokonaluje. Nastupuje fyzické násilí (bití, krádeže a poškozování věcí). Šikanování je vážná věc a v řadě případů bývá trestným činem.

Proč bývá člověk šikanován?

Není to proto, že by byl špatný, nebo proto, že by si to nějak zasloužil. Chyba není v něm, ale ve špatných vztazích mezi některými spolužáky. Převládá v nich bezohlednost a násilí.

Jak se můžeš bránit?

Když se ptali jednoho zoufalého žáka, proč o svém trápení neřekl rodičům, odpověděl: „Já nevím, když přijdu domů, tak se na to snažím nemyslet. A doufám, že už to bude lepší.“

Základní škola a Mateřská škola Markvartice

Myslet si, že to bude lepší, je omyl. Nikomu nic neříct, je strkání hlavy do písku, které situaci jenom zhoršuje. Nevzdávej to a udělej následující:

- Obať se na učitele, kterému důvěřuješ. Může ti skutečně pomoci, bude ti věřit a neprozradí tě.
- Svěř se svým rodičům.
- V případě, že nenajdeš odvahu říct to ani svým rodičům, zavolej na pražskou Linku bezpečí, telefon 800 155 555 nebo 116 111. Bezplatně můžeš telefonovat z celé republiky. Nepotřebuješ k tomu peníze ani telefonní kartu. Tito lidé ti budou věřit, protože nejsi sám, komu se něco podobného děje.

15. PŘÍLOHA Č. 6

15.1 Informační leták pro žáky ZŠ a pro studenty SŠ

Nikdo nemá právo druhému ubližovat!

Spolužáci se k tobě chovají nepřátelsky, ubližují ti a ty nevíš, jak dál.

Víš o někom, kdo je šikanován, a je ti ho líto.

PŘEKONEJ STRACH A ZAJDI ZA UČITELEM, KTERÉMU DŮVĚŘUJEŠ (ŠKOLNÍM METODIKEM PREVENCE, ŠKOLNÍM PSYCHOLOGEM, VÝCHOVNÝM PORADCEM).

Co je to šikanování?

Za šikanování se považuje to, když jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně ubližuje druhým. Znamená to, že ti někdo, komu se nemůžeš ubránit, dělá, co ti je nepříjemné, co tě ponižuje, nebo to prostě bolí. Strká do tebe, nadává ti, schovává ti věci. Ale může ti znepříjemňovat život i jinak. Pomlouvá tě, intrikuje proti tobě, navádí spolužáky, aby s tebou nemluvili a nevšímali si tě.

Později se otravování života stupňuje a zdokonaluje. Nastupuje fyzické násilí (bití, krádeže a poškozování věcí). Šikanování je vážná věc a v řadě případů bývá trestným činem.

Proč bývá člověk šikanován?

Není to proto, že by byl špatný, nebo proto, že by si to nějak zasloužil. Chyba není v něm, ale ve špatných vztazích mezi některými spolužáky. Převládá v nich bezohlednost a násilí.

Jak se můžeš bránit?

Když se ptali jednoho zoufalého žáka, proč o svém trápení neřekl rodičům, odpověděl: „Já nevím, když přijdu domů, tak se na to snažím nemyslet. A doufám, že už to bude lepší.“ Myslet si, že to bude lepší, je omyl. Nikomu nic neříct, je strkání hlavy do písku, které situaci jenom zhoršuje. Nevzdávej to a udělej následující:

- Obrát se na učitele, kterému důvěřuješ. Může ti skutečně pomoci, bude ti věřit a neprozradí tě.
- Svěř se svým rodičům.
- V případě, že nenajdeš odvahu říct to ani svým rodičům, zavolej na pražskou Linku bezpečí, telefon 800 155 555 nebo 116 111. Bezplatně můžeš telefonovat z celé republiky.

Základní škola a Mateřská škola Markvartice

Nepotřebuješ k tomu peníze ani telefonní kartu. Tito lidé ti budou věřit, protože nejsi sám, komu se něco podobného děje.

16. PŘÍLOHA Č. 7

16.1 Informace pro rodiče - šikanování

Zpracováno dle Metodického pokynu ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních č. j. MSMT-21149/2016

Šikanování je mimořádně nebezpečná forma násilí, která ohrožuje výchovu a vzdělávání žáků. Její zákeřnost spočívá v tom, že často zůstává dlouhodobě skrytá a může u jejích obětí docházet k závažným psychickým traumatům s dlouhodobými následky. Proto je v zájmu rodičů i školy, aby znali základní informace k prevenci a uměli tento specifický problém řešit.

Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomém, záměrném, úmyslném a obvykle skrytém snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepřijemností útoku pro oběť a samoučelností agrese.

16.2 Podoby šikany:

- Přímá šikana může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy), verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy); nebo neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zastrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek).

- Nepřímá šikana má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická, nicméně v některých případech může být také třetí strana manipulována do situace, kdy má zapříčinit

fyzické ublížení. Nefyzické formy nepřímé šikany pak mohou zahrnovat záměrnou ignoraci nebo izolování žáka nebo učitele rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace.

• Jednou z nejčastějších forem šikany je také elektronická šikana, tj. kyberšikana, která může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, jako je youtube.com, spoluzaci.cz nebo facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhružných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhružné SMS nebo e-maily apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti. Pokud je oběť šikanována ve třídě, svědky pomluv, nadávek, posmívání a ztrapňování je max. několik desítek lidí. V prostředí internetu může být svědkem (ale i útočníkem) stejného chování i několik desítek tisíc lidí. Kyberšikana bývá u dětí školního věku často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany. Je tedy důležité při řešení prověřit případné souvislosti s klasickou šikanou. Tedy pokud probíhá klasická šikana (např. nadávky, ponižování), je nutné zjistit situaci oběti v kyberprostoru (mobil, profil, chat apod.) a naopak. Škola se kyberšikanou zabývá vždy, když se o ní dozví. Základním úkolem musí být zmapování konkrétního případu, které škole pomůže rozhodnout se pro správný postup řešení.

Důležité znaky šikanování: záměrnost, cílenost, opakování (není podmínkou), nepoměr sil, bezmocnost oběti, nepříjemnost útoku, samoučelnost agrese.

16.3 Postup rodičů při podezření na šikanování

Odhalení šikany bývá obtížné, proto je nesmírně důležitá spolupráce s rodiči. Postup by měl být následující:

1. Rodiče informují o podezření na šikanování třídního učitele, školního metodika prevence či vedení školy. Informaci o podezření je možné podat osobně, telefonicky i e-mailem. Kontakty jsou uvedeny na [www. stránkách školy](http://www.stránkách školy).

2. Nejsou-li podezření na projevy šikany bezodkladně a uspokojivě řešeny v pravomoci pedagogických pracovníků včetně metodika prevence či výchovného poradce, obrátí se rodiče s informací na ředitele školy.

3. V případech prokazatelných projevů šikany se rodiče přímo obrátí s informací na ředitele školy.

4. Pokud se však projeví nečinnost i ze strany ředitele a postup školy v řešení šikany je nedostatečný, je možné jednat v této záležitosti se zřizovatelem školy nebo podat stížnost na školu České školní inspekci (dále jen „ČŠI“). Stížnost podaná písemně, osobně nebo v elektronické podobě se přijímá na všech pracovištích ČŠI.

Stížnost je možné adresovat příslušnému inspektorátu ČŠI, samozřejmě lze podat stížnost i na ústředí tzn. na adresu: Fráni Šrámka 37, 150 21 Praha 5, resp. elektronicky na adresu posta@csicr.cz.

Při šetření zřizovatelem a ČŠI je potřeba, aby byl do týmu zařazen specialista na řešení šikany.

(2) V případě šikany, která má charakter trestné činnosti, škola informuje Policii ČR nebo státní zastupitelství.

(3) Současně v odůvodněných případech škola zajistí oběti šikanování pomoc psychologa, speciálního pedagoga (etopeda), popřípadě jiného specialisty.

16.4 Možné příznaky šikanování:

- za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi;
- dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.;
- dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem;
- nechce jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno pozorovat i strach;
- ztráta chuti k jídlu;
- dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem;
- dítě chodí domů ze školy hladové (agresori mu berou svačinu nebo peníze na svačinu);
- usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!";
- dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně;
- dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objevují výkyvy nálad;
- zmínky o možné sebevraždě;
- odmítá svěřit se s tím, co ho trápí;
- dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze;
- dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí;
- dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům;
- dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma;
- své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.);
- dítě se vyhýbá docházce do školy;
- dítě se zdržuje doma více, než mělo ve zvyku.

17. PŘÍLOHA Č. 8

17.1 Policie šetření a výslech žáků

§ 61 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů

Podání vysvětlení

(1) Policie může požadovat potřebné vysvětlení od osoby, která může přispět k objasnění skutečností důležitých pro

- a) odhalení trestného činu nebo přestupku a jeho pachatele,
- b) vypátrání hledané nebo pohřešované osoby anebo věci, nebo
- c) přípravu a výkon opatření k zajištění bezpečnosti osoby chráněné podle tohoto zákona nebo jiného právního předpisu,

a v případě potřeby ji vyzvat, aby se ve stanovenou dobu, popřípadě bez zbytečného odkladu, je-li to nezbytné, dostavila na určené místo k sepsání úředního záznamu o podání vysvětlení.

(2) Dostaví-li se osoba na základě výzvy, je policista povinen s touto osobou sepsat bez zbytečného odkladu úřední záznam o podání vysvětlení.

(3) Podání vysvětlení nesmí být od osoby požadováno, pokud by tím porušila zákonem stanovenou nebo státem uznanou povinnost mlčenlivosti, ledaže by byla této povinnosti příslušným orgánem nebo tím, v jehož zájmu tuto povinnost má, zproštěna. Osoba může vysvětlení odepřít pouze, pokud by jí sobě nebo osobě blízké způsobila nebezpečí trestního stíhání nebo nebezpečí postihu za správní delikt.

(4) Kdo se dostaví na výzvu podle odstavce 1, má nárok na náhradu nutných výdajů a na náhradu ušlého výděлку. Náhradu poskytuje policie. Nárok na náhradu nemá ten, kdo se dostavil jen ve vlastním zájmu nebo pro své protiprávní jednání. Nárok na náhradu zaniká, jestliže jej osoba neuplatní do 7 dnů ode dne, kdy se na výzvu podle odstavce 1 dostavila; o tom musí být osoba poučena.

(5) Nevyhoví-li osoba bez dostatečné omluvy nebo bez závažných důvodů výzvě, může být předvedena. Úřední záznam o podání vysvětlení je policista povinen sepsat bez zbytečného odkladu po jejím předvedení; po sepsání tohoto záznamu policista osobu propustí.

(6) O předvedení sepíše policista úřední záznam.

§ 25 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Věk

Kdo v době spáchání činu nedovršil patnáctý rok svého věku, není trestně odpovědný.

§ 45 a 46 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

§ 45

(1) Je-li poškozená osoba zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo je-li její způsobilost k právním úkonům omezena, vykonává její práva podle tohoto zákona její zákonný zástupce.

(2) V případech, v nichž zákonný zástupce poškozeného nemůže vykonávat svá práva uvedená v odstavci 1 a je nebezpečí z prodlení, předseda senátu a v přípravném řízení prokurátor, ustanoví k výkonu práv poškozenému opatrovníka. Proti rozhodnutí o ustanovení opatrovníka je přípustná stížnost.

(3) Jde-li o uplatnění nároku na náhradu škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení (§ 43 odst. 3), přecházejí práva, která tento zákon přiznává poškozenému, i na jeho právního nástupce.

§ 45a

Veškeré písemnosti určené poškozenému se doručují na adresu, kterou poškozený uvede. Má-li zmocněnce, doručuje se pouze jemu; to neplatí, jestliže se poškozenému zasílá výzva, aby osobně něco vykonal.

§ 46

Orgány činné v trestním řízení jsou povinny poškozeného o jeho právech poučit a poskytnout mu plnou možnost k jejich uplatnění.

§ 97 až 102 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

§ 97

Povinnost svědčit

Každý je povinen na předvolání se dostavit a vypovídat jako svědek o tom, co je mu známo o trestném činu a o pachateli nebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení.

§ 98

Předvolání a předvedení

Jestliže se svědek, ač byl řádně předvolán, bez dostatečné omluvy nedostaví, může být předveden. Na to a na jiné následky nedostavení (§ 66) musí být svědek v předvolání upozorněn. Nedostaví-li se příslušník ozbrojených sil nebo ozbrojeného sboru v činné službě, je nutno požádat jeho velitele nebo náčelníka, aby sdělil důvod, proč se předvolaný nedostavil, popřípadě aby ho dal předvést.

§ 99

Zákaz výslechu

(1) Svědek nesmí být vyslechnut o okolnostech, týkajících se utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem, jež je povinen zachovat v tajnosti, ledaže byl této povinnosti příslušným orgánem zproštěn; zproštění lze odepřít jen tehdy, jestliže by výpověď způsobila státu vážnou škodu.

(2) Svědek nesmí být vyslýchán též tehdy, jestliže by svou výpovědí porušil státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti, ledaže byl této povinnosti příslušným orgánem nebo tím, v jehož zájmu tuto povinnost má, zproštěn.

(3) Zákaz výslechu podle odstavce 2 se nevztahuje na svědeckou výpověď týkající se trestného činu, stran něhož má svědek oznamovací povinnost podle trestního zákona. Rovněž se nevztahuje na svědeckou výpověď o utajovaných informacích klasifikovaných ve

zvláštním zákoně stupněm utajení Důvěrné nebo Vyhrazené.

§ 100

Právo odepřít výpověď

(1) Právo odepřít výpověď jako svědek má příbuzný obviněného v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh; jestliže je obviněných více a svědek je v uvedeném poměru jen k některému z nich, má právo odepřít výpověď stran jiných obviněných jen tehdy, nelze-li odloučit výpověď, která se jich týká, od výpovědi týkající se obviněného, k němuž je svědek v tomto poměru.

(2) Svědek je oprávněn odepřít vypovídat, jestliže by výpovědí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém, svému sourozenci, osvojiteli, osvojení, manželu, partneru nebo druhu anebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem pocíťoval jako újmu vlastní.

(3) Odepřít výpověď jako svědek nemůže však ten, kdo má stran trestného činu, jehož se svědecká výpověď týká, oznamovací povinnost podle trestního zákona.

Výslech svědka

§ 101

(1) Před výslechem svědka je třeba vždy zjistit jeho totožnost, jeho poměr k obviněnému, poučit jej o právu odepřít výpověď, a je-li toho třeba, též o zákazu výslechu nebo o možnosti postupu podle § 55 odst. 2, jakož i o tom, že je povinen vypovědět úplnou pravdu a nic nezamlčet. Dále musí být poučen o významu svědecké výpovědi z hlediska obecného zájmu a o trestních následcích křivé výpovědi. Je-li jako svědek vyslýchána osoba mladší než patnáct let, je třeba ji poučit přiměřeně jejímu věku.

(2) Na počátku výslechu musí být svědek dotázán na poměr k projednávané věci a ke stranám a podle potřeby též na jiné okolnosti významné pro zjištění jeho hodnověrnosti. Svědkovi musí být dána možnost, aby souvisle vypověděl vše, co sám o věci ví a odkud zvěděl okolnosti jím uváděné.

(3) Svědkovi mohou být kladeny otázky k doplnění výpovědi nebo k odstranění neúplnosti, nejasnosti a rozporů. Svědkovi nesmějí být kladeny otázky, v nichž by byly obsaženy okolnosti, které se mají zjistit teprve z jeho výpovědi.

(4) Je-li toho třeba ke zjištění pravosti rukopisu, může být svědkovi přikázáno, aby napsal potřebný počet slov.

§ 101a

Neshledá-li policejní orgán důvod k sepsání protokolu o výslechu způsobem uvedeným v § 55 odst. 2, ačkoliv se jej svědek domáhá a uvádí konkrétní skutečnosti, které podle něj takový postup sepsání protokolu odůvodňují, policejní orgán věc předloží státnímu zástupci, aby přezkoumal správnost jeho postupu. Nehrozí-li nebezpečí z prodlení, odloží výslech svědka do doby, než státní zástupce přijme opatření. V opačném případě svědka vyslechne a do přijetí opatření státního zástupce s protokolem nakládá tak, aby totožnost svědka zůstala

utajena.

§ 102

(1) Je-li jako svědek vyslýchána osoba mladší než patnáct let o okolnostech, jejichž ožívování v paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivňovat její duševní a mravní vývoj, je třeba výslech provádět zvlášť šetrně a po obsahové stránce tak, aby výslech v dalším řízení zpravidla už nebylo třeba opakovat; k výslechu se přibere pedagog nebo jiná osoba mající zkušenosti s výchovou mládeže, která by se zřetelem na předmět výslechu a stupeň duševního vývoje vyslýchané osoby přispěla k správnému vedení výslechu. Může-li to přispět k správnému provedení výslechu, mohou být přibráni i rodiče. Osoby, které byly takto přibrány, mohou navrhnout odložení úkonu na pozdější dobu a v průběhu provádění takového úkonu navrhnout jeho přerušení nebo ukončení, pokud by provedení úkonu nebo pokračování v něm mělo nepříznivý vliv na psychický stav vyslýchané osoby. Nehrozí-li nebezpečí z prodlení, orgán činný v trestním řízení takovému návrhu vyhoví.

(2) V dalším řízení má být taková osoba vyslechnuta znovu jen v nutných případech. V řízení před soudem je možno na podkladě rozhodnutí soudu provést důkaz přečtením protokolu i bez podmínek uvedených v § 211 odst. 1 a 2. Osoba, která byla k výslechu přibrána, se podle potřeby vyslechne k správnosti a úplnosti zápisu, k způsobu, jímž byl výslech prováděn, jakož i k způsobu, jímž vyslýchaná osoba vypovídala.

Jedná se zpravidla o případy trestných činů znásilnění, pohlavního zneužívání, resp. pokusů těchto trestných činů, namířeným proti osobám mladším patnácti let. V těchto případech často dochází k hrubým zásahům do pohlavní sféry poškozených a jejich psychiky.

Věková i mentální úroveň poškozených (často je svědek velmi mladého věku) vyžaduje diferencovaný přístup a zvláštní znalost při jejich výslechu.

Přibrání pedagoga, resp. jiné osoby v případech uvedených v § 102 je závazné.

Jestliže svědek dovršil v průběhu dalšího řízení, například v době hlavního líčení, patnáctý rok věku, pak se postupuje podle ustanovení § 211 trestního řádu.

**Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR Čj.: 25
884/2003-24**

1. Úvod

Informace o spolupráci škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže je opětovným připomenutím toho, že včasná prevence v oblasti sociálně patologických jevů je závažné téma, kterému musí být věnována pozornost. Prevence musí být prováděna systémově a kontinuálně, v optimálním případě se prevence a zdravý životní styl stávají přirozenou součástí života školy a školského zařízení. Mnoho aktivit využitelných pro osvojení si zdravého životního stylu a metodiky prevence nelze pouze vyčíst z manuálů, metodik a příruček. Je třeba se odborně vzdělávat v teoretické i praktické rovině této problematiky.

Spolupráce Policie ČR a resortu školství je realizována v rámci prevence sociálně patologických jevů a mnohdy i při řešení problémů vzniklých v souvislosti s těmito jevy ve školách a školských zařízeních. V návaznosti na **zákon č. 359/1999 Sb.**, o sociálně právní ochraně dětí upravuje Závazný pokyn Policejního prezidenta č. 8/ 2002 systém práce a postupy policistů v oblasti preventivně výchovného působení na děti a mládež a v oblasti odhalování a dokumentování kriminality dětí a trestné činnosti páchané na mládeži.

Se sociálně patologickými jevy, mezi které patří zejména problematika násilí, šikany a zneužívání návykových látek, se setkáváme ve větší či menší míře na všech typech škol i ve školských zařízeních. Z tohoto důvodu by měla být navázána školami a předškolními a školskými zařízeními spolupráce s Policií ČR preventivně, nikoliv až při řešení problémů spojených s výskytem těchto jevů.

Vedení školy nebo školského zařízení spolupracuje s obvodním oddělením Policie ČR a specialistou OŘ PČR podle místa příslušnosti subjektu. Škola, školské zařízení by měly navázat kontakt jednak s vedoucím tohoto oddělení s policistou s územní odpovědností v místě. Ve škole a školském zařízení jsou dostupná telefonní čísla, kam se v případě nutnosti obrátit a jak postupovat v případě zjištění závažných sociálně patologických jevů. Problémy spojené s drogami, násilím, šikanou a dalšími asocíálními jevy je třeba řešit ve vzájemné spolupráci s rodiči v souladu s právními předpisy. I v tomto případě je optimální využít předem dohodnuté postupy.

Školy a školská zařízení by v rámci preventivních programů a projektů měly být v kontaktu s Preventivními informačními skupinami Policie ČR (PIS), které jsou zřizovány při krajských, okresních a městských ředitelstvích Policie ČR. Činnost těchto skupin je informační a poradenská. Při plánování, tvorbě a realizaci preventivní strategie vycházejí tyto skupiny z bezpečnostní situace příslušné oblasti, ze znalosti trestné činnosti motivované mimo jiné obchodem s drogami, delikty spojenými s alkoholovou i nealkoholovou toxikománií, hracími automaty apod. Adresář PIS viz.: www.mvcr.cz/prevence/obcanum/pis/adresar.html. Školy a školská zařízení při znalosti situace v regionu a místě mohou pak optimálně přizpůsobit nebo aktualizovat své preventivní programy a využít lektorských služeb policistů v oblasti prevence sociálně patologických jevů.

Prevence a oznamování podezření na trestnou činnost dětí a mládeže a trestnou činnost páchanou na dětech a mládeži je důležitým okruhem spolupráce školy s policií. Oznamovací povinnost je dána ustanoveními § 367 a 368 trestního zákona č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů (nepřekážení trestného činu a neoznámení trestného činu), kdy je trestný ten, kdo spáchání nebo dokončení uvedených trestných činů nepřekazí, nebo jejich spáchání neoznámí (např.: trestné činy týrání svěřené osoby, vraždy, loupeže, pohlavního zneužívání, znásilnění, drogové delikty, majetková trestná činnost apod.).

Všichni zaměstnanci škol a školských zařízení zřizovaných MŠMT, krajem nebo obcí mají kromě výše uvedené zákonné povinnosti navíc oznamovací povinnost dle Pracovního řádu pro zaměstnance škol a školských zařízení čl. 13, odst. 13: "Všichni zaměstnanci ohlašují řediteli školy své poznatky, které svědčí o tom, že žák užívá omamné látky, dopouští se gamblerství, šikany, trestné činnosti nebo je ohrožen jinými sociálně patologickými jevy, dále je-li vystaven šikaně či týrání, případně jinému nežádoucímu zacházení ve škole i mimo školu".

K předcházení možným trestným činům mládeže a na mládeži by měl vést i řádný výkon dohledu nad nezletilými podle **§ 2920 nového občanského zákoníku**. Toho se týká zejména čl. 14, odst. 1 Pracovního řádu a další školské předpisy. I při vyšetřování školních úrazů je možno někdy zjistit souvislost s trestnou činností. Pokud jde o trestné činy páchané na dětech a mládeži, jde zejména o tělesné týrání, psychické týrání, pohlavní zneužívání a týrání, citové týrání, zanedbávání, ale i šikanování.

2. Věkové kategorie

Pro potřeby předloženého materiálu nebylo možné sjednotit terminologii, která se týká vymezení věku žáků. Důvodem je obecná nejednotnost těchto pojmů, která je dána odlišnými kritérii pro věkové vymezení z pohledu Úmluvy o právech dítěte, trestního práva apod. Níže

Základní škola a Mateřská škola Markvartice

uvedená tabulka vymezuje pojetí jednotlivých kategorií v resortu školství, Policii ČR a trestně právních předpisech:

Vymezení dané kategorie subjektem

Věková kategorie	Resort školství	Závazný pokyn policejního prezidenta č. 8/2002	Trestně právní předpis
dítě	V souladu s Úmluvou o právech dítěte je za dítě považována osoba do 18 let věku	Každá osoba mladší 18 let i v případě, že zletilosti nabyla před dosažením tohoto věku podle zvláštního předpisu, kde se v tomto závazném pokynu hovoří o mládeži, rozumí se tím též dítě	§ 126 trestního zákoníku
mladistvý		15 – 18 let	§ 109 trestního zákona Trestní odpovědnost mladistvých

			a sankce jim ukládané upravuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Pokud zákon o soudnictví ve věcech mládeže nestanoví jinak, postupuje se podle tohoto zákona.
--	--	--	--

3. Vstup policie do školy

Ředitelé škol nemohou bránit policii ve vstupu do škol vzhledem k obecným ustanovením trestně právních předpisů o povinné pomoci policejním orgánům. Ředitel tedy poskytne v případě, že je o to policií požádán, vhodnou místnost k výslechu žáka ve škole. Nejde samozřejmě jen o striktní dodržování předpisů, ale měla by zde existovat snaha o maximálně dobrou spolupráci pracovníků obou subjektů, vzájemný respekt a vstřícnost v zájmu dětí a mládeže i v obecném zájmu.

4. Předvolání a předvedení

Policie může nezletilého předvolat nebo i předvést. Ve školách lze od nezletilých žáků vyžadovat podání vysvětlení, provádět výslech svědka, výslech osoby podezřelé nebo výslech obviněného poté, kdy je ředitel školy nebo jeho zástupce seznámen s předmětem policejního úkonu včetně důvodů, jež k němu vedou. To se týká i případného uvolnění žáka ze školy pro potřebu policie, např. k rekonstrukci na místě činu, re kognici, označení míst páčání trestné činnosti, k vydání věci, k výslechu či podání vysvětlení na útvaru policie. Jedná se tedy o všechny policejní úkony ve smyslu **zákona č. 283/1991 Sb.**, o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, ať již jde o poškozeného, svědka či pachatele protiprávního jednání.

Z **§ 2920 občanského zákoníku** vyplývá, že škole přísluší vykonávat náležitý dohled nad nezletilými žáky. Tato povinnost a odpovědnost přísluší především rodičům, ale i těm, kteří přechodně tento dohled vykonávají. Pedagogický dozor nad žáky je zásadním prvkem

v ustanoveních předpisů, které upravují povinnosti v péči o bezpečnost a ochranu zdraví ve školství.

Pokud má být předvolání nebo předvedení a výslech žáka – dítěte provedeno ve škole a z důvodu zajištění, aby nebylo mařeno další vyšetřování, není předem vyrozuměn zákonný zástupce žáka, je žádoucí, aby škola zajistila přítomnost pedagoga, neboť za žáka v době vyučování škola odpovídá. Ředitel školy by měl stanovit odpovědnou osobu, která bude zajišťovat uvedený dohled.

Pokud jde o omluvení nepřítomnosti žáka z důvodu předvolání nebo předvedení, postup vyplývá opět z obecně povinné součinnosti s vyšetřujícími orgány podle trestně právních předpisů.

Policista je povinen při výkonu své pravomoci prokázat svou příslušnost k policii, a to stejnokrojem s identifikačním číslem, služebním průkazem, odznakem služby kriminální policie nebo ústním prohlášením “policie” (ustan. § 10 odst. 1 a 2 zák. č. 283/1991 Sb.).

V případě nějaké pochybnosti, pokud jde o totožnost příslušníka policie (zvláště v případě předvedení dítěte mimo školu), je nejjednodušším způsobem ověření totožnosti telefonický dotaz na pracoviště policie, které dotýčný příslušník uvedl a služebním průkazem či odznakem služby kriminální policie a vyšetřování doložil. Výše uvedený postup byl dohodnut se zástupci služby kriminální policie a vyšetřování.

5. Postup při předvolání, předvedení nebo zajištění žáka

Postup při předvolání osoby mladší 15 let řeší Závazný pokyn policejního prezidenta č. 8/2002 v čl. 8 odst. 1 a s odkazem na § 12 zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů: “Osobu mladší 15 let lze předvolat k podání vysvětlení nebo jinému úkonu pouze prostřednictvím jeho zákonného zástupce, orgánu sociálně právní ochrany nebo prostřednictvím školy, jíž je žákem, nebo jiného obdobného zařízení.”

Postup při předvedení dítěte řeší čl. 8 odst. 10 zmíněného Závazného pokynu policejního prezidenta ve smyslu § 13 odst. 6 zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR ve znění pozdějších předpisů: “Vyžaduje-li závažnost a neodkladnost prováděného šetření předvedení osoby mladší 15 let na útvar policie, je předvedení prováděno zpravidla policisty v občanském oděvu za použití civilního vozidla. Specialista zajistí bezprostředně po předvedení přítomnost osoby způsobilé k jejímu střežení i k případné účasti na služebních úkonech. Je-li předvedení provedeno ze školy nebo zařízení, specialista zajistí přítomnost třetí osoby po celou dobu služebního zákroku i služebních úkonů. Pominou-li důvody předvedení, osobu mladší 15 let předá zpět do školy nebo zařízení, ze kterého byla předvedena, nebo ji předá zákonnému zástupci.”

Další povinnost ukládá policii § 14 odst. 4 téhož zákona: „Po zajištění je policista povinen na žádost osoby zajištěné vyrozumět o této skutečnosti některou z osob uvedených v § 12 odst. 3, případně jinou jím určenou osobu. Jedná-li se o osobu mladší 18 let, je policista povinen ihned vyrozumět zákonného zástupce této osoby. V případě zajištění osoby mladší 15 let, vždy též bez odkladu vyrozumí orgán sociálně-právní ochrany mládeže”.

6. Podání vysvětlení žáka

Podle **Zákona České národní rady č. 283/1991 Sb.**, o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, je policista oprávněn požadovat potřebná vysvětlení od osoby, která může přispět

Základní škola a Mateřská škola Markvartice

k objasnění skutečností důležitých pro odhalení přestupku a jeho pachatele, jakož i pro vypátrání hledaných nebo pohřešovaných osob a věcí.

Podat vysvětlení dle § 12 odst. 1 uvedeného zákona je osoba povinna vyhovět ihned v případě, že jde o závažnou trestnou činnost.

Pokud jsou tato vysvětlení požadována od dítěte, podle odst. 4 čl. 8 Závazného pokynu policejního prezidenta č. 8/2002 je třeba o úkonu předem vyrozumět jeho zákonného zástupce. To neplatí, jestliže provedení úkonu nelze odložit a vyrozumění zákonného zástupce nelze zajistit. Na způsobu vyrozumění se domluví policista s vedením školy nebo zařízení. Dle odst. 6 čl. 8 uvedeného závazného pokynu rozhodne policista vzhledem k okolnostem, závažnosti nebo složitosti případu, zda přibere třetí osobu k podání vysvětlení osobou mladší 15 let.

7. Výslech žáka

Škola musí o výsledku žáka předem vyrozumět zákonného zástupce dítěte (Pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení **č. j.: 14 269/01-26 čl. 8 odst.2 a 3**), pokud tak již neučinila Policie České republiky (Závazný pokyn policejního prezidenta č. 8 odst. 4 čl. 8). V případech, kdy by mohlo být takovým oznámením mařeno další vyšetřování a po předchozí dohodě s odpovědným pracovníkem policie, vyrozumí škola zákonného zástupce bezprostředně po souhlasu policie. Sdělení v nevhodnou dobu by například mohlo v některých případech ohrozit i bezpečnost dítěte (např. týrání nebo zneužívání v rodině, podpora trestné činnosti v rodině atp.).

Podle ustan. **§ 102 odst. 1 trestního řádu** a zákona o Policii ČR mohou být mladiství vyslýcháni bez účasti osob vykonávajících dohled nad nezletilými.

Ve smyslu trestně právních norem je však stanoveno, že u mladistvých obviněných je nutná obhajoba (**§ 36 odst. 1 písm. c) tr. řádu**). Obhájce se tedy povinně zúčastňuje všech úkonů trestního řízení včetně výsledku. Přítomen může být dále znalec, konzultant či tlumočník. Jiná situace však nastává při výslechu dětí, kdy platí i ustanovení **§ 158 odst. 4 trestního řádu č. 141/1961 Sb.**, ve znění pozdějších předpisů, o povinnosti informovat zákonné zástupce před započítáním úkonu; to neplatí, jestliže provedení úkonu nelze odložit a vyrozumění zákonného zástupce nelze zajistit. Povinnost ustanovit mladistvému obviněnému obhájce a informovat zákonné zástupce před výslechem dětí o této skutečnosti nenáleží řediteli školy popř. školského zařízení, ale jedná se podle **§ 158 odst. 4 trestního řádu č. 141/1961 Sb.** o povinnost orgánů činných v trestním řízení.

Základní škola a Mateřská škola Markvartice

Školy a školská zařízení mají pochopitelně zájem, aby bylo respektováno v první řadě předvolání prostřednictvím zákonných zástupců. Současně je ovšem jasné, že ve značné míře jsou vyšetřovány děti z problémových rodin, z rodin, kde rodiče často trestnou činnost dětí kryjí nebo se nacházejí v roli pachatele a nemají zájem na jejím řádném vyšetření. Je proto nutné individuálně posuzovat konkrétní situaci a snažit se vyjít policii vstříc, i když to znamená určitou zátěž pro pracovníky školy, zvláště v situaci, kdy je zapotřebí předvést dítě nebo mladistvého na příslušnou součást policie.

Současně je nutno připomenout, že i pro děti a mládež v plné míře platí presumpce neviny, jakož i striktní ochrana jejich práv včetně práva na obhajobu a práva odepřít výpověď na jedné straně a dodržování povinností včetně státem uložené nebo uznané povinnosti mlčenlivosti na straně druhé. Není snad ani nutné připomínat, že dítě nemůže a nesmí být ani slovně v souvislosti s výsledkem napadáno nebo jinak sankcionováno. Pokud by bylo dítě předvedeno ze školy, je nutné, aby už i po cestě byl přítomen pedagog či jiná osoba k tomuto určená.

V předškolních zařízeních je třeba uvedené postupy vždy uplatňovat zvláště citlivě a opatrně.

8. Neomluvená absence žáka

Závažným problémem je i hlášení neomluvené absence. Je třeba vycházet z § 182a zákona č. 561/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, školského zákona, který označuje jako přestupek zanedbávání péče o povinnou školní docházku žáka nebo o povinné předškolní vzdělávání dítěte. Dále je to § 201 trestního zákona č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, který zakotvuje jako ohrožování mravní výchovy mládeže vydání (i z nedbalosti) osoby mladší 18 let v nebezpečí zpusnutí (např.: umožněním vést zahálčivý život).

*Pozor! **Zákon č. 283/1991Sb.**, byl zrušen a je nahrazen **zákonem č. 273/2008 Sb.***

Základní škola a Mateřská škola Markvartice

	Datum	Podpis ředitele školy
Seznámení ředitele školy s PPŠ pro šk. rok 2021/22	21. 9. 2021	
Seznámení pedagogického sboru školy s PPŠ pro rok 2021/22	30.9. 2021	